

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 45.

Lördagen den 17 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att grosshandlaren Edv. Lithander till följd av akut blindtarmsinflammation tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet, intygas härmed på heder och samvete.

Göteborg den 16 maj 1913.

Karl Dahlgren.

Professor, legit. läkare.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 131 och 132, särskilda utskottets utlåtande nr 1 samt Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 17.

§ 4.

Herr talmannen anmälde härefter till fortsatt behandling lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, dels ock i anledning av samma proposition väckta motioner.

*Lag ang.
köttbesiktning
och
slakthus.*

Lagförslaget.

§ 2.

Godkändes.

§ 3.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle mom. 2 i förevarande paragraf lyda sålunda:

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 45.

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

Utan hinder av det i mom. 1 stadgade förbudet må Konungens befallningshavande, då skäl därtill förefinnes, medgiva, att person, bosatt inom stad med slakthustväng men utanför dess planlagda område, må för förbrukning i eget hushåll slakta honom tillhöriga djur av de slag, som förut nämnts, utom det offentliga slakthuset.

Uti den av herr Andersson i Grimbo avgivna motionen hade i denna del föreslagits, att slakthustvänet ej måtte drabba person boende inom ett stadsområde men utom det planlagda området och minst 10 kilometer från slakthuset.

Utskottet hade åt ifrågavarande moment givit denna avfattning: Utan hinder av det i mom. 1 stadgade förbudet må person, bosatt inom stad med slakthustväng men utanför dess planlagda område, för förbrukning i eget hushåll slakta honom tillhöriga djur av de slag, som förut nämnts, utom det offentliga slakthuset.

Sedan paragrafen föredragits anförde:

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Beträffande § 3 mom. 2 har jag väckt en motion, där det gäller en begränsning av det område, inom vilket slakthuslagen skall gälla. Det heter nämligen i mom. 1 av samma paragraf, att det kan stadgas slakthustväng för stad eller för *visst område* därav. Nu förhåller det sig så, att en del kommuner införlivas med städerna, och då blir det så stora områden, att det vore alldeles onaturligt, om slakthuslagen skulle tillämpas på dessa områden i deras helhet. Det måtte vara lagens mening, att icke slakthustvänet skall tillämpas i alla fall över hela stadens område, vilket, såsom jag påpekat, framgår av mom. 1.

I Göteborg infördes på sin tid slakthustväng. Från den 1 januari 1906 införlivades Lundby kommun med staden. Avståndet till slakthuset var för en del lantbrukare där så stort, att de anhöllo att bliva befriade från slakthustvänet. De ingingo därför med en ansökan till Kungl. Maj:t, och deras ansökan remitterades till myndigheterna i Göteborg, varpå även medicinalstyrelsen hördes. Hela vägen avstyrktes deras begäran, och därför gäller fortfarande slakthustvänet för stadens hela område. Det finnes där lantbrukare, som hava mellan $1\frac{1}{2}$ och 2 mil till slakthuset. I praktiken ställer det sig nu så, att, när en lantbrukare skall slakta en spädkalv, skall han enligt lagen vara skyldig att köra $1\frac{1}{2}$ å 2 mil med kalven. Han får icke leda den till slakthuset, ty då skulle han leda den genom hela staden, och detta är belagt med böter. Har han icke själv häst, måste han lega en åkare att köra kalven. Det kostar då 4, 5 å 6 kronor att transportera kalven till slakthuset. När han så kommer till slakthuset, får han helt och hållet ensam förrätta slakten eller lega någon att göra det. Och dock försiggår slakten där precis på samma sätt, som om han stode hemma och slaktade kalven. Det är således svårt att förstå, att det skall bliva bättre, därför att slakten äger rum på slakthuset.

Det är även en annan slakt, som man på landet förrättar hemma,

och det är svinslakt. I trakten kring en stad är det ofta en mängd mindre lägenhets- och egnehemsinnehavare med $\frac{1}{4}$ å $\frac{1}{2}$ tuunland jord, och dessa hava alltid en gris, som de skulle slakta hemma, om de finge det. Enligt lagen skola de transportera grisen till slakthuset och därvid kanske passera genom hela staden för att komma till andra ändan av densamma, där slakthuset ligger. Detta tvång förorsakar naturligtvis onödiga kostnader, och jag kan icke förstå, vad detta skall tjäna till.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Det blir därför också som det kan med lagens efterlevnad, och lantbrukarna hava slaktat hemma hos sig vid olika tillfällen. Men Göteborgs myndigheter, som äro nitiska, när det gäller att kontrollera landsborna, hava skickat ut polis på spioneri i bygden. Detta gav anledning till att vid ett enda tillfälle 36 personer från Lundby voro instämnda inför domstol i Göteborg, där alla fingo böta. I förbigående sagt tyckte domaren själv, att detta var något avvita, så att han lärde dessa personer, att de skulle föra sina djur utom gränserna för Göteborgs område och låta döda dem där; sedan kunde de taga hem dem igen och förrätta slakten bäst de ville.

Nu kan var och en förstå, att landsborna icke i en sådan form-sak som denna följa lagen och fara till slakthuset, utan de slakta hemma eller fara till grannarna i socknen bredvid. Men då de sedan komma till staden för att sälja sin slakt, våga de icke uppgiva sin verkliga bostad och sitt verkliga namn utan ljuga för att komma ifrån böterna och även för att icke i onödan utsätta sig för spioneri eller dylikt. Det är tydligt, att man många gånger lika gärna kan skänka bort en spädkalv som att transportera den så långt, innan den slaktas.

Jag kan icke se, att man vinner något med detta, att man tillämpar lagen så att alltid slakthustvång skall gälla med avseende på kommunens hela område. Jag har därför motionerat om att lagen icke skall tillämpas på personer, som bo utom stadens planlagda område, när de bo minst en mil från slakthuset.

På grund av dessa omständigheter och på dessa skäl skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Härefter yttrade:

Herr Widén: Då den siste talaren yrkade bifall till sin motion, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är uppenbart, att såväl enligt nu gällande lag som enligt den lag, som föreslås, behöver icke slakthustvånget omfatta en stads *hela* område, och framför allt är det naturligtvis icke nödvändigt, att detta tvång alltid omfattar ett sådant område, som av en landsbygd blivit inkorporerad med en stad. Vad talaren har klagat över, är sålunda faktiskt över tillämpningen av lagen, icke över själva lagen.

Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på, att utskottet så till vida bifallit motionen, att det föreslagit i mom. 2 en lättnad, som för närvarande icke existerar, nämligen att alla, som äro bosatta på ett landsbygdsområde, som är lagt under en stad, skola få till för-

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

brukning i eget hushåll slakta dem tillhöriga djur av det slag, som lagen avser. Beträffande husbehovsslakten är således undantag gjort genom nu föreliggande lagförslag, och det utan avseende på om vederbörande bo på längre eller kortare avstånd från slakthuset. Att däremot, som motionären yrkat, inom ett område, som lägges under en stad, från slakthustvånget, som där kan vara stadgat, frigiva all slags slakt kan icke gå an. Då kunde ju en person slå sig ned alldeles intill stadens planlagda område och driva affärsslakt, hur mycket han behagar. Det duger icke att, såsom i motionen avses, frigiva även annan än husbehovsslakt. Det skulle vara att fullkomligt upphäva lagens effektivitet, även om man gör den inskränkningen, att det får ske allenast på ett visst avstånd från det offentliga slakthuset. Detta kan icke ligga mer än på ett ställe, så att det bör icke bli så svårt att finna en plats på tillräckligt långt avstånd från slakthuset och därigenom undandraga sig slakthustvånget.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Ordföranden i lagutskottet påpekade, att slakthustvånget icke gäller slakt i hemmet för eget hushåll. Detta är visserligen sant, att en ändring i föreliggande förslaget tillåter detta, men, som vi veta, är det icke vanligt, att någon använder en hel spädkalv för eget hushåll, och då är det ju ingen nytta med denna bestämmelse. Om lantbor och lägenhetsinnehavare, som bo utanför städerna använda något av slakten i eget hushåll, är det i regel en halv spädkalv eller en halv gris. De skulle då icke ha rättighet att sälja den andra halvan, om de icke slaktat i slakthuset, och under sådana förhållanden äro de i alla fall tvungna att fara till slakthuset.

För att få en levande bild av, hur det kan förhålla sig i det avseendet, så kan man ju tänka på förhållandena här i Stockholm. Här ligger ju slakthuset, liksom i Göteborg, i en utkant av staden. En man, som bor ute vid Roslagstull, blir alltså tvungen att fara till Enskede för att få ett svin eller en spädkalv slaktad. Nu är det ju fråga om att införliva Solna, och då skulle alla lantbrukare inom Solna också nödgas att färdas till Enskede för att få slakta. Detta är ju alldeles avvita. Jag förstår mycket väl utskottets mening med att vilja medgiva frihet från slakthustvång med avseende på slakt för eget hushåll, men i praktiken har man icke mycken nytta därav.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till min motion.

Efter det överläggningen härmed förklarats avslutad framställde herr talmannen propositioner först på godkännande av förevarande paragraf och vidare på godkännande av nämnda paragraf med den ändring däri, som innefattades i herr Anderssons i Grimbo motion, i vad den avsåge det i paragrafens andra moment givna stadgandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övernående ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Grimbo, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 3 § i lagutskottets förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, röstar

*Lag ang.
köttbesiktning och
slakthus.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda § med den ändring däri, som innefattas i herr Anderssons i Grimbo motion, i vad den avser det i paragrafens andra moment givna stadgande.

Voteringen utvisade 118 ja mot 73 nej, vadan paragrafen av kammaren godkänts i den av utskottet föreslagna lydelsen.

§ 4.

Godkändes.

§ 5.

För denna paragraf hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

§ 5.

Mom. 1. Vid slakt av djur utav de slag, som i § 2 nämnda äro, i offentligt slakthus, varom stadgas i § 3, skall besiktningsman anställa undersökning före nedslaktningen å djuret med hänsyn till dess hälsotillstånd samt efteråt å dess kött med avseende å dettas duglighet till människoföda.

Mom. 2. Vid annan besiktning enligt denna lag av kött i vanlig bemärkelse skall undersökning av besiktningsman anställas å minst halv kropp, som dock beträffande häst eller större nötkreatur än kalv kan vara delad i fram- och bakdelspart.

Mom. 3. Närmare föreskrifter om besiktning av kött meddelas av Konungen.

I avseende å den besiktning av kött, varom stadgades i denna paragraf, hade särskilda yrkanden framställts i de motioner, som i anledning av förevarande proposition avgivits av herr *Andersson* i Grimbo samt av herr *Olsson* i Berg *m. fl.*

Den förre hade föreslagit sådan ändring i lagförslaget, att besiktning måtte kunna verkställas å en större djurkropp, om endast en fjärdedel av densamma företeddes.

Herr *Olsson* i Berg *m. fl.* hade i sin motion hemställt, att i lagen måtte upptagas sådana bestämmelser, att det s. k. organtvånget icke finge tillämpas vid köttbesiktning.

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.

Utskottet tillstyrkte godkännande av Kungl. Maj:ts förslag till avfattning utav § 5.

(Forts.)

Vid paragrafens tredje moment hade emellertid herrar *Petrén*, *Persson* i Norrköping och *Borg* avgivit en reservation i fråga om motiveringen.

Mom. 1.

Godkändes.

Efter föredragning av *mom. 2* lämnade herr talmannen ordet till

Herr Andersson i Grimbo, som yttrade: Herr talman! I moment 2 har skett en förändring. Förut har, när det varit fråga om häst eller större nötkreatur än kalv, besiktning skett å minst fjärdedels kropp, men nu föreslås en ny bestämmelse, enligt vilken minst halv kropp skall besiktigas. Kungl. Maj:t har i propositionen i likhet med veterinärföreningen och medicinalstyrelsen föreslagit, att halv kropp skall besiktigas. Såsom motivering härför har det sagts, att om en person kommer med en fjärdedel av ett stort nötkreatur, kan det hända, att ena parten, bak- eller framdelsparten, är behäftad med en sjukdom, som icke framgår av den fjärdedel, som uppvisas till besiktning, och att man då icke kan pröva, om köttet är dugligt till människoföda eller ej, utan det måste uppvisas halv kropp. Sätter man sig in i vad denna paragraf innebär, finner man, att det blir egendomliga konsekvenser. Departementschefen säger i motiveringen till paragrafen, att man kan få vid besiktningsbyråarne undersökta var för sig njurar, juver, hjärta, lungor, lever och huvud med tunga, vilket även framgår av lagtexten. Om vi nu tänka oss det fall, att det kommer en person och medför t. ex. en bringa till besiktning, sålunda en fördel, och samtidigt med denna uppvisar alla de organ, som jag uppräknade, så heter det, att någon besiktning ej kan bli av, därför att baddelsparten icke är med, ty det kan ju hända, att det förekommit några sjukdomsföreteelser i denna del. Då går det således icke an att här företaga någon besiktning. Samma blir förhållandet, om icke framdelen är med. Men om samme person kommer med varje organ för sig, även om själva köttet icke är dugligt till människoföda, så kan han ändå få organen besiktigade. Då är det icke tal om, huruvida det varit några sjukdomar i fram- eller baddelsparten, utan då går det för sig att verkställa besiktning. Då kunna vetenskapsmännen på ett enda organ utröna, om hela kroppen varit i det tillstånd, att den är duglig till människoföda. Det är egendomligt, att det skall kunna gå till på det viset, och det är icke gott förstå huru ett dylikt förfarande kan försvaras av vetenskapen.

Det kan ju hända, att detta icke betyder så mycket, ty när det gäller att gå lanthorna till mötes, så får man komma ihåg, att det för dem är en stor fördel att t. ex. få sälja endast baddelsparterna, eftersom dessa stå högre i pris än framdelsparterna, och varför skall

man lagstifta så, att lantbon ej kan få sälja och själv använda de köttpartier av ett djur, som han finner med sin fördel förenligt.

Jag ber i alla fall, herr talman, att få yrka, att den i hittills gällande lag i förevarande avseende förefintliga bestämmelsen bibehålles.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Härefter anförde

Herr Widén: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag, som i denna punkt är detsamma som Kungl. Maj:ts. Frågan gäller större nötkreatur och hästar. Det har förut varit föreskrivet, att besiktning skulle verkställas å minst en fjärdedels kropp, men nu föreslås, att besiktningen skall verkställas å minst en halv kropp, fastän den får vara delad i fram- och bakdelspart. Anledningen härtill är, att de myndigheter, som haft med utredningen av denna lag att göra, samstämmigt varit av den meningen, att den besiktning, det här är fråga om, icke får något värde, om man icke får se hela sidan av djuret. Det är klart, att om man skall införa köttbesiktningstvång, vare sig med eller utan organtvång — här är icke fråga om organtvånget, utan endast huru stor part av kroppen som skall företes vid besiktning — så får man icke anordna denna besiktning på sådant sätt, att de, som ha insikt på detta område, komma att säga: att den gör ingen nytta, att den tjänar ingenting till. Skall man lagstifta på detta område, skall man naturligen söka erhålla en effektiv lag.

Nu har också föreslagits, att Kungl. Maj:t skulle ha rättighet att för s. k. exportslakterier föreskriva kontroll i överensstämmelse med vad lagen i övrigt stadgar; och då man, som bekant, utomlands har det ordnat så som i denna paragraf föreslås, så anser jag, att det också är nödvändigt för oss. Jag kan därför icke finna annat än att utskottets hemställan bör bifallas.

Vad beträffar de praktiska resultaten av ett bifall till motionärens förslag, så har ju motionären medgivit, att de icke heller äro av någon egentlig betydelse med hänsyn till de djur, som det här är fråga om.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talman propositioner dels på bifall till utskottets förslag till momentets lydelse, dels ock på bifall till det av herr Andersson i Grimbo under överläggningen gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förstnämnda propositionen.

Härefter föredrogs *mom. 3*, och erhöles därvid ordet av

Herr Olsson i Berg, som yttrade: Herr talman! Den motion, som vi i anledning av detta lagförslag ha väckt, går ut på att det så kallade organtvånget ej skulle få tillämpas vid köttbesiktning. Nu är kanhända förhållandet, att icke alla medlemmar av denna kammare ha kännedom om vad dessa bestämmelser egentligen innehålla och deras praktiska verkningar. Vissa städer i vårt land — bland dem Stockholm och Göteborg — ha nämligen på ansökan hos Kungl. Maj:t fått den be-

Lag. ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

stämelsen införd, att kött och fläsk, som företes till besiktning, skola åtföljas av tillhörande huvud med tunga, lungor, hjärta och lever, att lungor, hjärta och lever skola vara organiskt förenade med köttet samt att inälvor och lymfkörtlar icke få vara sönderskurna.

Att dessa bestämmelser medföra stora olägenheter för lantmännen, då de föra sina slaktade djur till städerna för att säljas, torde var och en kunna finna, och för dem, som ha den praktiska erfarenheten härav, behöves ingen beskrivning härom.

Jag skall dock nämna några ord i denna sak. För det första äro dessa organ eller inre delar av djuret något som lantmännen i allmänhet både behöva och även gerna vilja ha hemma till sina egna hushåll. Förhållandet är, att särskilt de mindre bemedlade lantmännen icke ha råd att behålla något kött åtminstone av nötkreaturen hemma, utan detta behöva de sälja, men så länge deingo behålla dessa organ hemma, hade de ändå något kvar av djuret, vilket de också väl använde och tillgodogjorde sig för sina egna hushåll. Det är nu en saknad för dem, då de ej längre kunna få behålla detta utan att detsamma tvunget skall medfölja köttet. Dessa inre delar skola vara organiskt förenade med köttet och få ingalunda vara sönderskurna — icke ett snitt uti dem får förekomma — och dessa föreskrifter tillämpas strängt av herrar besiktningmän, vilkas bemötande mot lantmännen visst icke alltid är det bästa.

Det är alltid förenat med besvär och svårigheter att organen skola medfölja köttet, ty detta får härav ett sämre utseende, då vid transporten blodig vätska pressas ut ur dessa organ och resultatet blir, att denna vara betalas med ett lägre pris än den, som uppslaktas på slakthuset, dessa organ få lantmännen så gott som ingenting för, de få vräka bort dem och i städerna bli dessa massor icke heller till någon nytta, de bli förstörda.

Särskilt svårt och olägligt är, att organen skola följa med köttet om sommartiden, då såväl dessa inre delar som köttet i övrigt lätt surnar och tager skada av värmen. Bättre vore att låta lantmännen behålla dessa inre, mera ömtåliga delar hemma, då de gärna vilja behålla dem och göra sig nytta av dem, i stället för att de skola bli förstörda, och tillika orsaka, att köttet får ett sämre utseende och skadas.

Herrar vetenskapsmän äro heller icke ense om nödvändigheten av att organen skola vara med vid besiktningen. Många veterinärer anse det vara obehövt. De anse, att köttets beskaffenhet bör kunna bedömas, när de ha det för sina ögon, utan organ.

Vi lantmän, som ha praktisk erfarenhet, tillika med de veterinärer, som anse organtvånget onödigt, vilja påräkna att få ha ett litet ord i laget med gentemot de mindre praktiska vetenskapsmän, som hålla på organtvånget.

Var ligger månen den egentliga grunden till fordran på organtvång? Jo, den ligger däruti, att man vill tvinga bönderna till att föra sina djur levande till slakthusen och därmed bringa slakthusintressenterna en bättre inkomst, som de möjligen kunna behöva, då de uppfört så dyrbara slakthuspalats, men som det ingalunda är rätt och rättfärdigt att bönderna eller lantmännen skola betala.

Nu frågar mången, som saknar praktisk erfarenhet: Varför kunna

de ej föra sina djur levande till slakthuset? Ja, de olägenheter, som härmed äro förknippade, behöver jag ej beskriva för mina kamrater lantmän, de veta detta mycket väl. Jag vill blott påpeka de stora besvärligheter, som äro förenade med att sända levande svin till slakthusen. Man kan lätt göra sig en föreställning härom genom att särskilt på senhösten inemot julen, då de flesta svinen slaktas, gå ner till skärgårdsbåtarna och se, då de komma och medföra både ett halft och ett helt hundratal fläsk och ofta ha mycket trångt om plats för dessa varor. Huru skulle det nu ställa sig, om svinen skulle forslas i var sin bur levande? Jo, mera än tredubbelt så stor plats skulle krävas härtill på båtar och tåg, och sedan då de skulle forslas från båtar och tåg upp till slakthusen, som vanligen icke ligga vid ångbåts- eller järnvägsstationerna, olägenheter som herrarna här, vilka fordra organtvång, ej bry sig om att tänka på ens.

I uppsläktat tillstånd kunna ju många djur forslas på ett lass men ingalunda så, när de äro levande.

Nödvändiga hygieniska åtgärder och kontroll vilja vi visst icke söka förhindra, och vi ha heller aldrig klagat över köttbesiktningstvånget, som på senare tiden införts, och som ju ofta är rätt hinderligt för lantmännen i motsats till vad förhållandet var i förra tider, då de finga föra sina varor direkt till torgen och sälja. Vi anse dock, att det bör finnas en gräns för alla stadgar, föreskrifter och olägenheter, som påläggas oss. Med skäl anse vi, att det ej bör stadgas strängare bestämmelser för det inhemska köttet än för det, som införes från utlandet. Vad kan orsaken vara, manne, till att så omåttligt sträng kontroll skall utövas på det färska köttet, då salt kött och även korv i färskt tillstånd få saluföras utan besiktning? Jo, som jag förut nämnt är hela saken den, att man vill tvinga lantmännen att komma till slakthusen med sina djur levande. Här komma nu denna överdrivna teori och denna vetenskap till hjälp, som dock stå i rak strid med den praktiska erfarenheten. Det kan väl icke påvisas, att någonting galet eller någon olycka har hänt under den tid, då organtvånget icke fanns till. Och då stockholmare, göteborgare och andra förnäma stadsbor resa ut åt skärgårdarne och badorterna om sommaren, då få lantmännen sälja kött till dem, som icke är besiktigt, och de äta detta med god smak och klaga aldrig över något illamående, utan återvända om hösten till städerna nog så friska, frodiga och välmående.

Vi anse, att någon gräns bör det finnas på fordringar angående hygieniska bestämmelser. Uppenbart är, att dessa drivas längre än nödigt och nyttigt är.

Vi anse också, att kostnaderna för besiktningen icke böra få beräknas och ställas så höga, att lantmännen också skola betala de dyrbara slakthuspalatsen.

Av de motioner, som herrar Palmstierna och Rydén framkommit med, finner man, att någon förbättring, någon minskning uti olägenheterna för lantmännen ingalunda är att vänta, utan meningen är att fortsätta på samma väg och göra försäljningen, ja, hela produktionen, ännu svårare för producenterna och på samma gång fördyra varorna för konsumenterna; detta är något, som vi lantmän å vår sida och likaledes stadsborna å sin sida böra lägga märke till, ty sanning är

*Lag ang.
köttbesiktning
och
slakthus.
(Forts.)*

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

det — jag säger detta ännu en gång — att på samma gång afsättningen göres krångligare och besvärligare för lantmannen såsom producent, desto mera fördyras varan för stadsbon såsom konsument.

Vid debatten i onsdags om första paragrafen i detta lagförslag uppträdde herr Sven Persson i Norrköping med storm till förmån för organtvånget. Han försökte härvid stödja sig på sakkunnigas uttalanden, och själv ville han vara en stor auktoritet, fastän han varken har sakkunskap eller ens den minsta praktiska erfarenhet häri. Säkert är dock, att lika litet, som herr Sven Persson har någon blick och omtanke för lantmännens intressen, lika litet är han någon auktoritet på köttbesiktningens område.

För min del tror jag det finnes goda skäl för att icke lämna ur räkningen varken lantmännens intressen eller deras praktiska erfarenheter.

Man kan ju en smula förundra sig över att herrar Palmstierna och Rydén, som vilja gå och gälla för småfolkets representanter, vilja komma med sådana förslag, och den store grosshandlaren från Göteborg, herr Röing, är också med, han som städse brukar åtminstone själv vilja räkna sig för en småfolkets man. Men hur är det i verkligheten männe?

Nu har ju utskottet avgivit en mycket välvillig motivering till sitt avslagsyrkande för vår motion. Utskottet har icke förnekat, att organtvånget medför avsevärda olägenheter, och utskottet har funnit mycket starka skäl föreligga för den uppfattningen, att en allmän tillämpning av organtvång på svinkött skulle för lantbefolkningen medföra *avsevärda* olägenheter. Utskottet säger nämligen: »Det låter sig visserligen enligt utskottets uppfattning icke förneka, att ett allmänt införande av organtvång vid köttbesiktning är ägnat att för köttproducenterna, isynnerhet inom orter på längre avstånd från samhällen med köttbesiktningstvång, medföra avsevärda olägenheter». Vidare säger utskottet: »Det har inom utskottet ifrågasatts, att man borde åtminstone så till vida gå motionärerna till mötes, att organtvång icke skulle få i något fall tillämpas vid besiktning av kött av svin och till äventyrs andra smärre djur av i lagen uppräknade slag. Och utskottet har för sin del funnit mycket starka skäl föreligga för den uppfattningen, att en allmän tillämpning av organtvång på kött av särskilt förstnämnda slag av djur skulle för lantbefolkningen medföra avsevärda olägenheter.» Detta är så rättmätigt och korrekt sagt av utskottet, att de små betänkligheter, som utskottet haft att bifalla motionen, borde kunna försvinna, och jag vågar ännu hysa en förhoppning härom, varför jag, herr talman, yrkar avslag å utskottets hemställan och bifall till vår motion. Jag yrkar sålunda, att 5 § mom. 3 i slakthuslagen måtte få följande lydelse:

»Närmare föreskrifter om besiktning av kött meddelas av Konungen. Dock må ej så kallat organtvång förekomma.»

Vidare anförde

Herr Palmstierna: Herr talman! Den föregående ärade talaren hade ju ett anförande, i vilket han sökte att vindicera önskvärdheten av att få bort organtvånget, och i detta sitt anförande, humoristiskt som

det var lagt, kopplade han samtidigt ihop litet politik med organtvånget. Men jag tror, att man nog kan skilja de där sakerna åt.

Om jag så går till innehållet i hans anförande, så måste jag säga mig, att det var alldeles påtagligt, att nästan varje punkt, som han där framförde, befinnes vara oriktig, när man tar hänsyn till de faktiskt rådande förhållandena. Jag vill endast ta den allra första punkten. Där vänder den ärade talaren, herr Olsson i Berg, saken så, att det här gällde de förnäma stadsborna i Stockholm och Göteborg. Jag tror för min del, att nere i Söderköping, Vimmerby, Västervik och Ängelholm m. fl. småstäder man bör känna sig minst lika förnäm som i Stockholm och Göteborg. Organtvång gäller nämligen i dessa små samhällen och andra städer desslikes. Redan på denna punkt är det alltså alldeles oriktigt, vad herr Olsson i Berg säger, nämligen att det här gäller blott några stora städer med slakthustvång. Det är så, att organtvång finnes i 11 städer i Sverige, av vilka endast 5 ha slakthus, medan köttbesiktning utan organtvång finnes inom 10 städer. Således, på denna punkt visar sig herr Olssons framställning genast vara alldeles oriktig.

Nu säger herr Olsson i Berg vidare, att det förhåller sig så med dessa organ, som skola medfölja köttet, att de eljest skulle kunna användas hemma och säljas där. Jag vill då påpeka ett förhållande, som jag erfarit i Sverige såväl som utomlands, nämligen att slaktarna själva mången gång — t. ex. nere i Landskrona — begära att få slakthus med organtvång; och hvarför? Jo, därför att man då för organen till den plats, där det är lättast att bereda dem, nämligen i charkuterierna, samtidigt som det där finnes en stor konsumentkrets, med ett ord där man har de bästa möjligheterna såväl för beredning och tillvaratagande som för avsättning av varan. Detta är synpunkter, som här göra sig gällande, och, som jag tror, med minst lika stort fog som de av herr Olsson i Berg framförda.

Sedan säger herr Olsson i Berg, att vid besiktning med organtvång organen synnerligen lätt förfaras. Jag vill då säga herr Olsson i Berg, att då han riktar sig emot samhällen, som hava slakthus, han icke bör förglömma, att det dyrbaraste, det som kostar städerna mest, det är icke slakthusanläggningarna, utan det är kylhusen. I dessa kylhus kan man förvara djurkropparna åtskilliga veckor framåt, även sommartiden — man har ju kunnat föra fruset kött genom hela Europa, utan att det tagit skada — och därmed kan man utnyttja de möjligheter, som marknaden erbjuder. På den punkten visar sig sålunda också felaktigheten i herr Olssons i Berg framställning.

Då herr Olsson i Berg vidare talar om myndigheterna, så vill jag påpeka, att organtvånget framkommit just på grund av framställningar från myndigheterna, och detta icke bara från slakthuscheferna, utan från veterinärinstitutets lärarekollegium, från medicinalstyrelsen och andra; och vidare får väl herr Olsson i Berg erinra sig, att för det utländska köttet, t. ex. det argentinska köttet, hava vi organtvång.

Nu säger herr Olsson i Berg, att vi skola hava samma förhållanden för utländskt och för inhemskt kött. Ånej, det är inte det herrarna vilja; utan vad vilja herrarna i själva verket, om vi nu skola lägga sanningen riktigt på bordet? Jo, herrarna vilja ha detta organ-

*Lag av.
köttbesiktning och
slakthus.
(Forts.)*

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

tvång för det argentinska köttet och försvåra införseln av detta, men slippa att ha organtvång för det inhemska köttet. Gentemot Tyskland ha vi organtvång. Vad angår England, så fins det icke där infört i lagstiftningen. Det engelska statslifvet är ju så ordnat, att man tar in ganska litet i lagstiftningen; men i praktiken finns det där knappast ett enda slakthus i England, där man icke har organtvång. Således, vid export till utlandet skola vi ha organtvång; vidare, då utländskt kött kommer till Sverige, då skola vi ha organtvång; men här i Sverige skola vi kunna avsätta köttvaror utan något som helst organtvång. Är det rim och reson i sådant? Det förefaller mig, att, när man ser saken som den föreligger, så borde i alla fall en viss rättvisa och jämlikhet få göra sig gällande på detta område.

Nu är det också så, att när herr Olsson i Berg påpekar, att organtvång fördyrar varorna, man omedelbart bör tänka på, huruvida med organtvång en minskning i tillförsel sker. Ty om det blir minskad tillförsel, ja, under sådana förhållanden vore det kanske något fog för att icke stadga organtvång, på det att det icke måtte bli höga pris; men nu visar statistiken — jag kan i detta avseende endast tala för Stockholm — vid en jämförelse mellan införseln under mars månad 1912 och mars månad 1913, det sista datum som vi ha, att tillförseln av storboskap ökats med 923 stycken, att tillförseln av kalvar ökats, i fråga om större kalvar med 1,144 stycken, samt i fråga om mindre kalvar med 977 stycken o. s. v. Med ett ord tillförseln har ökats, oaktat att vi ha begagnat organtvång. Sålunda, det är verkligen icke så, som herr Olsson i Berg framhållit.

Icke heller är det så — och det tror jag är en synpunkt, som bör få göra sig gällande i denna fråga — att med organtvång kassationerna ökas till följd av försämring. Erfarenheten visar tvärtom. Om vi ta här i Stockholm månaderna januari—april under åren 1911 och 1913, så befinnes det att under den förra perioden 3,282 organ och 525 kg. kött kasserats, under det att under 1913 det endast var 758 och 549,5 kg. kött som kasserades. Det är sålunda icke så, att organtvånget blir till nackdel för lantmännen på grund av varans försämring. Och en sak till: äro vid besiktningen de föreskrivna organen icke för handen, så gör besiktningsmannen mängen gång så, att han skär upp köttet, styckar det på ett sätt, som icke är lämpligt för lantmannen, och tar ut körtlar och annat; har han däremot organen, kan han lätt och behändigt och snabbt verkställa besiktningen och behöver icke fördärva köttet eller vissa delar därav, såsom annars händer. Man måste också giva vitsord åt de myndigheter, som här säga, att icke minst för svin och andra smådjur det är nödvändigt att åstadkomma en tillförlitlig besiktning.

Jag vill sålunda härmed, herr talman, säga, att det är fullkomligt oriktigt, då man påstår, att det här gäller endast ett par stora städer. Nej, här gäller det åtskilliga städer. Här stod ju jordbruksministern häromdagen och vindicerade önskvärdheten av att få köttbesiktning även för municipalsamhällena; och som kammarens ledamöter väl komma ihåg, hävdade han bestämt, att man icke här får sätta sig emot, att organtvång kan införas på vissa platser. Det är regeringens ställning till frågan; det är också, såvitt jag förstår, i

huvudsak lagutskottets ställning till frågan, och jag hemställer därför för min del, herr talman, att den motion, som framställdt av herr Olsson i Berg, icke måtte bifallas, utan att i stället lagutskottets hemställan måtte bifallas.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Det, som det här rör sig om, är tredje momentet i 5 §, och det lyder: »Närmare föreskrifter om besiktning av kött meddelas av Konungen».

Här föreligger nu, som vi veta, en motion av herr Olsson i Berg, däri han vill inskränka på Kungl. Maj:ts befogenhet i detta fall, inskränka den så till vida, att Kungl. Maj:t icke skulle ha rättighet att medge kommunerna att få de skärpta bestämmelser utfärdade, som innefattas i organtvång.

Såsom det nu är, veta vi, att det är en kungl. kungörelse av den 31 december 1897, i vilken de allmänna bestämmelser finnas införda, som för närvarande gälla. Men dessutom har ju Kungl. Maj:t också medgivit Stockholm, Göteborg och åtskilliga andra större städer att få sådana skärpta bestämmelser, som innebäras i organtvång, och det är just dessa skärpta bestämmelser, som herr Olsson i Berg vill förmena Kungl. Maj:t att vidare medgiva.

Motiven för herr Olssons i Berg motion har han själv nyss så tydligt angivit, att det torde vara överflödigt att upprepa dem. Huvudmotivet är i allt fall det, att organtvånget är synnerligen betungande för landsbygdens befolkning; och oaktat all herr Palmstiernas bevisföring i det stycket, får man väl ändock anse, att i det fallet känna lantmännen saken bäst, och om han än kommer med aldrig så mycket statistik och övertygande skäl, så är det givet, att det icke finnes en enda lantbrukare här i kammaren, som icke har klart för sig, att detta organtvång, särskilt vad svin och andra mindre djur angår, är av ofantligt betungande art.

Jag vill därjämte säga, att bakom herr Olssons i Berg motion står en stor och stark opinion från landsbygdens sida, en opinion, som jag nästan kan säga är enhällig; och en sådan opinion förefinnes icke endast från landsbygdens sida, utan till och med från de städer, där slakthustvång och organtvång finnas införda. Även där utbreder sig för närvarande en stark opinion emot detta organtvång, därför att man på dessa håll tror, att organtvånget medför försvärad tillförsel, minskad konkurrens och höjda priser.

Nu är också jag för min del övertygad om att detta är riktigt. Från det andra hållet åter, där man håller på detta organtvång, där åberopar man naturligtvis en del auktoriteter, sådana som medicinalstyrelsen, veterinärinstitutets lärarekollegium, veterinärläkareföreningen o. s. v. Ja, vore jag övertygad om att organtvånget vore behöfligt, att det vore så behöfligt, att man icke med någon större grad av säkerhet kunde besiktiga kött och säga, om det är friskt och dugligt, utan att organen medföljde, då skulle jag för min del icke hava något emot det, ty då skulle jag anse, att det vore en sanitär nödvändighet. Men jag är icke övertygad om dess nödvändighet. Att sådana auktoriteter, som jag nyss nämnde, förorda organtvång, det ligger ju fullkomligt i sakens natur. Ifrån det hållet har man natur-

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

ligtvis i första hand skyldighet att tillse, att de sanitära bestämmelserna, att skyddsåtgärderna, bli så absolut effektiva som möjligt; däremot kan man knappast begära, att från det hållet även praktiska, ekonomiska och lantmannasynpunkter skola kunna göra sig gällande.

Det är också bekant och för övrigt redan här framhållet i dag, att veterinärerna äro långt ifrån eniga om den saken. Särskilt de veterinärer, som ute på landsbygden hittills haft erfarenheter i dessa saker, säga, att organtvånget visserligen kan vara bra och synnerligen bekvämt, därför att besiktningen då kan gå för sig lättare, men de säga också, att organtvånget icke är absolut nödvändigt, utan att man även det förutan kan göra en ur praktisk synpunkt fullt tillfredsställande besiktning.

Jag har åtskilliga intyg från veterinärer. Jag vill icke trötta kammaren med att läsa upp dem. Jag vill endast omnämna ett enda, nämligen ett från en mycket framstående veterinär i min hemtrakt, som har en mycket stor och långvarig erfarenhet på köttbesiktningsområdet. Däri säger han, att beträffande större djur detta organtvång kan vara synnerligen önskvärt, men att beträffande mindre djur, särskilt svin och får, det är skäligen överflödigt. Det är hans tanke om saken, och det är ofantligt många, som dela densamma. Förden skull föreslog jag också i utskottet, att man borde gå herr Olssons i Berg motion till mötes, så tillvida att man bifölle densamma beträffande svin, får och mindre djur i allmänhet, men överlämnade åt Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser beträffande de större djuren. Härom säger utskottet på sid. 17: »Det har inom utskottet ifrågasatts, att man borde åtminstone så till vida gå motionärerna tillmötes, att organtvång icke skulle få i något fall tillämpas vid besiktning av kött av svin och tilläventyrs andra smärre djur av i lagen uppräknade slag». Jag gjorde det yrkandet av två skäl, först och främst därför att organtvång för större djur ju möjligen kunde vara av behovet påkallat, utan att det skulle för oss lantmän vara så synnerligen betungande; och jag gjorde det för det andra därför, att för dessa smådjur organtvånget är mindre behöfligt men för oss lantmän synnerligen betungande. Jag tror, att den linjen skulle möjligen vara för oss lantmän acceptabel.

Emellertid har utskottet ställt sig på status quo. Det har icke velat ändra lagstiftningen i detta fall utan överlämnat åt Kungl. Maj:t att bestämma, hur det skall komma att bli med dessa saker, men dock med en motivering som så gott som i allt ansluter sig till den tankegång, som finnes i herr Olssons i Berg motion. Den motiveringen ger hopp om, att vi även hos Kungl. Maj:t må finna all den förståelse, som saken verkligen är värd.

För min del tror jag, att, om man i sammanhang med detta organtvång alltid talar om dessa hygieniska och sanitära nödvändigheter, man då ej vill fram med mer än halva sanningen; det är alldeles uppenbart, att bakom detta resonemang, bakom detta organtvång ligger även ett ekonomiskt intresse. Det kan ej förnekas, att organtvångets införande över hela linjen skulle ge ett kraftigt bidrag till slakthusens ekonomi, därigenom att det till slakthusen intvingade mera slakt än vad nu är fallet — slakthusiden må vara aldrig så

riktig och bra — men om dessa slakthus byggas alltför stora och dyrbara, så får man icke begära, att, om de icke bli räntabla, lagstiftningen skall träda emellan, så att de bli räntabla. Det vore ju så att säga att binda ris åt egen rygg, och det kunna vi väl icke vara med om.

En annan sak att komma ihåg är, att förutsättningen för slakt husens ekonomi icke rubbas genom denna lagändring. Förutsättningen enligt den nu föreslagna lagen och förutsättningen enligt den lag, som hittills varit gällande, äro fullständigt desamma. Lagstiftningen undandraget icke någonting i det fallet, och under sådana förhållanden vill jag, i fall dessa slakthus äro byggda med den spekulativen att framdeles få större monopolrätt på slakt än hittills varit fallet, säga, att detta är en spekulation och kan liksom varje annan spekulation misslyckas, men vi vilja då icke vara med om att betala fiolerna.

Under förhoppning sålunda, herr talman, att den motivering, som här finns införd till denna paragraf, måtte vinna vederbörligt beaktande hos Kungl. Maj:t, då Kungl. Maj:t går till avgörande av dessa saker, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag vid momentet i fråga.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Till de anföranden motionären, herr Olsson i Berg och lagutskottsledamoten herr Pettersson i Bjälbo haft, har jag icke synnerligen mycket att tillägga. Jag skall blott be att få säga några få ord med anledning av de anföranden herr Persson i Norrköping samt herr Palmstierna haft i onsdags och i dag.

Herr Persson i Norrköping sökte fram många skäl för organvånget, men jag fann icke fullständigt deras innebörd och mening, förrän han till slut kom fram till den s. k. kärnpunkten, vilken han uttryckte ungefär på följande sätt: »Jag skall säga herrarna, att det blir ingen fördyring av livsfrönödenheterna genom införandet av detta organtvång, ty de organ, som lantmännen på sådant sätt medföra till slakthusen, bli ett billigt näringsmedel för de fattigare klasserna av befolkningen i städerna.» Jag skall säga herr Persson, att det stämmer icke in. Den, som studerat förhållandena t. ex. i Göteborgs slakthus, där organtvång varit gällande mycket lång tid, har där kunnat iakttaga, att trots det organvånget där varit infört, några organ där icke kunnat få köpas till billigt pris av de lägre klasserna, såsom han påstod. Det förhåller sig nämligen så, att tyska upphandlare stå vid slakthuset och betala ungefär 50 procent mer för organen än göteborgarna själva kunna betala, och jag förmodar att det är samma förhållande i Stockholm. De betala sålunda t. ex. för inälvorna av ett får 1 krona och därutöver och för större djur ända till 15 kronor. Det är enligt mitt förmenande för djuruppfödare, som bo nära slakthuset, ingen förlust att slakta där, därför att de få skäligen betalt för organen. För dem åter, som bo längre bort, ställer sig saken helt annorlunda. För min enskilda del är det så, att om jag skall forsla en slaktad djurkropp till Göteborg, så kostar mig detta icke mer än 1 krona i frakt, men för det levande djuret kostar frakten 5 kronor, sålunda 5 gånger så mycket. Då är det givet, att man föredrager att

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

forsla djuret i slaktat tillstånd, och då måste organen följa med; och dessa organ äro vid framkomsten till slakthuset i sådant skick, att de icke kunna användas i större utsträckning till människoföda, utan endast till föda för hundar. Då är det givet, att det genom en sådan anordning blir en ren förlust för producenten, men någon vinst för den fattiga befolkningen i form av billiga livsmedel blir det inte.

Så ett par ord till herr Palmstierna! Herr Palmstierna talade om kylhusen och talade om, att kylhusen vore något så förfärligt bra för förvaring av kött, men att dessa anläggningar droge de största kostnaderna. Vad ha kylhusen med organtvånget att göra? Nog kunna städerna anordna kylhus utan organtvång? Jo, det finnes ett skäl härtill för städerna och det är, att genom den större frekvensen beredas slakthusen större inkomster, så att även kostnaderna för kylhusen kunna betäckas, men det är väl icke meningen, att slakthusen skola ha så stora inkomster av slakten och besiktningen, att de även skola räcka till att betäcka kostnaderna för kylhusen. Dessa kylhus äro således en sak för sig, som kan ordnas, även om organtvång icke finnes infört. Vore förhållandet så, att dessa större städer, som infört organtvång, vidtagit denna åtgärd för *allt* kött och fläsk, som konsumeras inom dessa städer, då hade det ju haft skäl för sig, men nu är icke förhållandet så, ty det gäller bara i fråga om färsk vara. All saltad vara kan införas och besiktigas utan organtvång. Det är sålunda blott vissa procent av de köttvaror som förtäras i städerna, som ha besiktigats med organtvång. Även om organtvång skulle stadgas, bleve naturligtvis följden densamma. Det blir alltså en ringa procent av de mera avlägset boende, som måste underkasta sina varor organtvång.

Då vill jag fråga herrarna: om städerna ändå kunna få 50 procent av sitt kött besiktigat med organtvång, trots att organtvång icke är påbudet, och då de vidare måste underkasta sig att förtära omkring 25 procent icke organbesiktigat kött, är det då farligt, att ytterligare 25 procent utbjudas till försäljning utan att vara besiktigat med organtvång? Jag tror icke, att den faran är särdeles stor. Jag tror därför icke, att det är så stor fördel med att påbjuda organtvång, som man söker föreställa sig.

Hade herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet varit närvarande, skulle jag velat ställa till honom ett råd, som enligt mitt förmenande skulle lösa denna fråga, kanske till alla parters belåtenhet. Det synes mig märkvärdigt, att icke stadsrepresentanterna kommit på den tanken förr. Om man t. ex. hade fri besiktning, med eller utan organtvång, då synes det mig, som stadsrepresentanterna hade rätt att fordra, att i sådana fall i den stämpel, som påtryckes köttet såsom godkänt, även sattes in »godkänt med organ» eller »godkänt utan organ». Då kunde ju herrar Palmstierna och Sven Persson i Norrköping få sina önskemål uppfyllda, så att de icke behöfde köpa annat kött än sådant, som var besiktigat med organ. Men de av stadsbefolkningen, som ansåge organbesiktningen onödig eller ville ha billigare pris, kunde ha rätt, om de så önskade, att köpa kött besiktigat utan organ. Då skulle alla parter tillfredsställas.

Jag tror, att den lösningen vore lycklig, ifall herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, då han nu utfärdar bestämmelser

om stämpeln, även föreskreve, att organtvånget upphäves, men att man skulle ha rätt att fordra, att det i stämpeln stod angivet, om köttet är besiktigt med organ eller utan organ.

Det är min fulla övertygelse, att detta organtvång i viss mån kommer att fördyra varan. För övrigt är det icke denna åtgärd allenast, som man sökt vidtaga i storstäderna för fördyrande av varan. Man ger där ut miljoner till stora saluhallar och slakthus, och allt fördyrar varan, men när man väl fått varan upp i pris, ja, då väcker man motion och beslutar om undersökning om orsakerna till dyrtiden. Det synes mig, som om de herrar, vilka arbeta i riktning att få en sådan utredning till stånd, bara behövde se på sin egen verksamhet för att få klart för sig, varifrån dyrtiden kommer. Det är min övertygelse, att för de herrar i storstäderna, som vilja få till stånd en undersökning om dyrtiden, och hur man skall motarbete densamma, den genaste vägen vore, att man motsatte sig åtgöranden från de personers sida, som ständigt göra allt vad de kunna för att få fram dyrtiden.

Jag yrkar bifall till herr Olssons i Berg m. fl. motion.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Den föregående talarrens stora kommunalpolitiska och kommunalekonomiska insikter syntes verkligen vara av den storartad förbluffande beskaffenhet, att de nära nog kunna lämnas obesvarade, därför att de tala sitt eget tydliga språk för sitt själva. Med en häpnadsväckande säkerhet förklarade han, att vad som ligger bakom kravet på organtvång det är, att städerna skola få sina slakthus och sina saluhallar betalda av jordbrukarna, av köttproducenterna. Jag tillåter mig betona, att organtvånget har icke alls med denna stadsekonomiska sida att göra, utan organtvånget är föreslaget och fastställt i vissa städer, för att dessa städers befolkning skall bli garanterad en hälsoofarlig, en hygienisk köttföda, och ingenting annat.

Då herrarna här åberopa vissa auktoriteter förutom sig själva för organtvångets obehövlighet, tillåter jag mig påstå, att dessa auktoriteters uppfattning liksom herrarnas stå i rak strid med den uppfattning, som numera gör sig gällande i så gott som alla europeiska länder och som alltmer äntligen börjar tränga sig fram även här i riket, nämligen att det är behövt för att kunna kontrollera köttvarorna, att även organen besiktigas.

Jag har ju icke vid något föregående tillfälle sagt, att jag äger någon som helst sakkunskap, men jag har tillåtit mig åberopa sakkunnigas utlåtanden, och jag tillåter mig även att i dagerinra om, att bl. a. medicinalstyrelsen, vars sakkunskap i detta stycke jag vagar sätta väsentligt över den ögondiagnostik, som här presterats från åtskilliga håll, sagt, att den på det livligaste tillstyrker, att organtvång stadgas i den utsträckning, som af veterinärläkareföreningen föreslagits. Lärarekollegiet vid veterinärinstitutet har förklarat, att en besiktning av kött aldrig kan bli fullt tillförlitlig utan de viktigare organen. Föreståndaren för statens veterinärbakteriologiska anstalt har förklarat, att organtvång är absolut nödvändigt, och gentemot de auktoriteter, som särskilt herr Pettersson i Bjälbo anförde, tillåter jag mig anför

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

ett alldeles nytt uttalande för dagen av förste stadsveterinären Sven Nystedt här i Stockholm, som kategoriskt försäkrar — han lär icke vara en person, som pratar alldeles utan sakliga insikter i vad han säger — att varje veterinär, som har köttbesiktningen till sin specialgren, och som genom trägna studier och årslång praktisk tjänstutövning hunnit bli något så när förtrogen med köttbesiktningens arbete måste ha kommit till den bestämda uppfattningen, att det är omöjligt att under tjänstemannaansvar avgiva ett garantibedomande av ett köttfall utan vissa organ och därför också orimligt av myndigheter och allmänhet att fordra det. Det är antagligen med denna åskådning, vunnen genom sakliga insikter och lång verksamhet, som man över allt i utlandet ansett sig böra stadga organtvång, och som vissa städer här i landet, där de hygieniska intressena hunnit något så när långt, även börjat fatta beslut om införande av organtvång.

Vad vilja nu herrarna göra? Jo, herrarna vilja genom lagstiftning förbjuda dessa samhällen, som anse sig böra vidtaga åtgärder för att skydda sin befolknings hälsa, att vidtaga dessa hygieniska och sanitära åtgärder. Nog har man hört, att man stiftar lagar att förbjuda vad som är osunt inom samhället, vad som är oriktigt inom samhället, men man har näppeligen aldrig hört talas om, att man stiftar lagar för att förbjuda åtgärder för vad som allmänt anses sunt och riktigt.

Herr Olsson i Berg yrkade bifall till sin motion, och det yrkandet stöddes ju av hans anförande på ett alldeles ypperligt sätt, ett anförande, som därest man skulle närmare ingå på detsamma, skulle visa sig vara lika mycket blottat på logik som yrkandet i och för sig själf är och ändå mer förresten. Han säger bland annat, att detta organtvång kommer att fördyra lifsförnödenheterna för städernas befolkning -- och samma tema var den siste talaren inne på och sökte göra något åt, så gott han kunde — men ögonblicket därpå förklarade herr Olsson i Berg — det var det herr Olausson började med förresten — att lantmännen få vraka bort djurens organ, då de komma till städerna, för synnerligen billigt pris. Hur hänger detta tal ihop? När lantmännen få sälja organen av kreaturen för ett synnerligen billigt pris, vraka bort dem, som det heter, i städerna, kan då detta bortvrakande av föda vara orsaken till att varorna stiga i pris för konsumenterna? Det går icke ihop vid allra minsta granskning. Jag behöfver ju icke närmare ingå på den sidan av saken.

Herr Pettersson i Bjälbo är mera smidig. Han förstår det alldeles orimliga, som skulle ligga i ett bifall till herr Olssons i Berg motion, och därför går han med på utskottets förslag, varigenom han tror sig genom en icke alltför anskrämlig bakväg kunna komma fram till samma resultat, nämligen förbud för samhällena att genom bestämmelser av tryggande art i hygieniskt och sanitärt avseende skydda sin befolkning, och därför yrkar han bifall till utskottets motivering under hopp om, att Kungl. Maj:t skall finna vinken från Riksdagen så tydlig, att Kungl. Maj:t skall för sitt vidkommande stadga förbud för organtvång. Jag ber då att få erinra om herr jordbruksministerns anförande här vid förra tillfället, då denna fråga var under behandling. Jordbruksministern lär väl icke kunna misstänkas att gå emot jordbrukarintressena, men han förklarade, att det skulle vara

synnerligen olyckligt, om det bleve förbud för Kungl. Maj:t att stadfästa bestämmelser om organtvång. Han har sålunda tydligt sagt ifrån, att den motivering, som så varmt förordas av herr Pettersson i Bjälbo och hans meningsfränder, är en olycklig motivering därför att den, såvitt jag kan döma av innehållet, ger Kungl. Maj:t en vink om förbud mot organtvång för de samhällen, som för sin hygien anse sig vilja genomföra detsamma. Det heter nämligen i denna motivering: »Det har inom utskottet ifrågasatts, att man borde åtminstone så tillvida gå motionärerna tillmötes, att organtvång icke skulle få i något fall tillämpas vid besiktning av kött av svin och till äventyrs andra smärre djur av i lagen uppräknade slag». Utskottet säger vidare: »Och utskottet har för sin del funnit mycket starka skäl föreligga för den uppfattningen, att en allmän tillämpning av organtvång på kött av särskilt förstnämnda slag av djur skulle för lantbefolkningen medföra avsevärda olägenheter.» Längre ned heter det: »Det lär emellertid böra förväntas att Kungl. Maj:t vid utfärdande av de närmare föreskrifter i förevarande avseende, som det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela, tager denna fråga i noggrant övervägande och därvid, så långt ske kan, tillmötesgår de av motionärerna uttalade önskemålen.» Det är icke rent ut sagt, att Kungl. Maj:t skall förbjuda städerna att fatta beslut om organtvång, men det är nära nog utsagt och det är därför, som inom utskottet jag och ett par medreservanter icke kunnat vara med om detta förslag till motivering utan i stället föreslagit, att stycket, som börjar: »och utskottet har för sin del funnit mycket starka skäl föreligga» etc., skall utbytas mot följande: »Utskottet har emellertid icke heller i detta avseende funnit tillräckligt bärande skäl föreligga för fastställande av bestämmelser om förbud mot stadgande av organtvång.»

Jag ber att få betona, att det är icke fråga om att genomföra organtvång på andra platser än just där städernas myndigheter — dessa myndigheter bestå ju icke av ovederhäftigt folk — stadsfullmäktige äro ju valda efter den fyrtiogradiga skalan — ansett sig böra tillgodose befolkningens hälsokrav, befolkningens krav på sanitära skyddsåtgärder. Där skola dessa beslut respekteras, och de skola icke göras illusoriska av lagstiftningen eller på annat sätt.

Jag tillåter mig slutligen betona, att denna uppfattning är grundad på mycket vederhäftiga skäl, grundad på mycket sakkunniga utlåtanden, och för mitt vidkommande anser jag det orimligt, om lagstiftningen skulle börja slå in på den vägen, att man från den statslagstiftande myndigheten skall lagstifta mot de kommunala myndigheterna, när dessa vilja söka skydda sina, städernas, samhällsmedborgare mot hälsofara.

Jag yrkar avslag å utskottets förslag i denna punkt och bifall till den i denna punkt vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Som denna fråga nu föreligger, kan man urskilja tre linjer. Den första företrädes av den siste talaren, som vill, att det skall bli organtvång över hela linjen; därför vill han ha bort ur motiveringen utskottets uttalande, att Kungl. Maj:t skall taga saken i övervägande och se till, huruvida icke

*Lag ang.
köttbesiktning
och
slakthus.*
(Forts.)

Lag. ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

organ tvång kan eftergivnas beträffande svin och till äventyrs andra mindre djur. Denna sistberörda mening är alltså den andra linjen eller utskottets ståndpunkt. Längst åt det andra hållet går herr Olsson i Berg och hans medhållare, som föreslagit, att i denna paragraf skulle införas ett stadgande, som skulle göra det omöjligt för Kungl. Maj:t att på något ställe och med avseende å något slags djur förordna om organ tvång.

Utskottet har alltså gått en medelväg så att säga, ehuru dess uppfattning i sak torde närmast överensstämma med den sistnämnda meningen. Man har visserligen icke ansett, att det föreligger en sådan utredning, att det är möjligt att gå ifrån gällande lag så långt, att man i lagen inför ett förbud för Kungl. Maj:t att föreskriva organ tvång. Det synes mig också böra vara uppenbart för envar, att det är alldeles omöjligt att i vår lagstiftning på detta område införa ett förbud för Kungl. Maj:t att föreskriva organ tvång; ett förbud som skulle gälla för alla platser och med avseenden å alla förhållanden i landet. Den utredning, som här föreligger, kan åtminstone icke under några förhållanden motivera en sådan bestämmelse. Men å andra sidan har utskottet erkänt, att organ tvånget åtminstone under nuvarande förhållanden kan för lantmännen vara betänkligt, alldeles särskilt därigenom, att de på grund av organ tvånget icke bli i tillfälle att själva på ett ekonomiskt sätt tillgodogöra sig dessa organ. Detta gäller i huvudsakligaste mån med avseende å svin och andra mindre djur.

Jag behöver dock icke vidare uppehålla mig vid den saken, ty den har tillräckligt grundligt behandlats i kammaren. Vad jag för min del här huvudsakligen velat skarpt framhålla är, att det ändå icke kan gå an att stadga förbud för Kungl. Maj:t att medgiva organ tvång — det har icke heller någon inom utskottet velat vara med på. När vi behandlade denna sak i utskottet, voro visserligen lantmännen i mycket stor majoritet, men alla voro dock överens om, att detta icke kunde gå för sig. I dess ställe nöjde man sig med att giva Kungl. Maj:t ett direktiv att taga den här saken i noggrant övervägande, och i vilken riktning detta borde ske.

Nu vill jag dessutom säga, att detta lagförslag innehåller nog åtskilligt, som, om lagförslaget går igenom, kommer att medföra lättnader uti kött handeln. Det är bland annat medgivet, att det får anläggas slakthus och stadgas köttbesiktning även i municipalsamhäl len. Därigenom blir ett sådant samhälle som t. ex. Tranås i tillfälle att anordna köttbesiktning och det kött som där undergår besiktning kan sedan efter stämpling föras t. ex. till Stockholm fastän där gäller organ tvång. Det går icke för sig nu, men det kommer att gå för sig efter det nu framlagda lagförslaget. Fördelar erbjudas även på andra områden. Genom stadgandet i paragraf 9, som rör exportslakterier och andra slakterier under offentlig kontroll, beredes det t. ex. lättare möjlighet att i dylika slakterier slaktat kött kan efter undergången besiktning införas till storstäderna. Det finnes alltså i den nya lagen flera stadganden, som rätt betydligt underlätta avyttrande av slaktade djur från landet till städerna, även till städer, där slakthustvång finnes infört.

Nu vill jag slutligen säga, att rent praktiskt taget tror jag, att det skulle vara ett mycket stort missgrepp från lantmannasynpunkt att gå med på herr Olssons yrkande. Saken är nämligen den, att Första kammaren tagit utskottets förslag även med avseende på dess motivering. Det var en livlig debatt om den saken, men slutet blev, att kammaren gillade utskottets motivering. Om vi nu taga utskottets förslag, kommer alltså den motiveringen att bestå och gå med till Kungl. Maj:t. Skulle vi åter taga herr Olssons förslag, så är det tydligt, att, när Första kammaren tagit ett annat förslag, så blir följden den, att antingen faller hela lagen, och då stå vi där vi stå, eller också åtminstone denna motivering, som således icke kommer fram till Kungl. Maj:t. Därför synes det mig att det, rent taktiskt sett, även från deras ståndpunkt, som stå på herr Olssons i Berg sida, skulle vara bäst att taga utskottets förslag. Jag tror, att det för närvarande är vad som i den vägen kan åstadkommas, och det bästa som kan åstadkommas. Vi se av herrar Palmstiernas och Rydén's motioner, hurusom det finnes stora pretentioner från den motsatta sidan, som om de få rådrum nog skola göra sig påmint, och mig förefaller det, som om det ur lantmannasynpunkt sett vore klokast att taga utskottets förslag och taga det över hela linjen.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Jag vill förutskicka, att jag icke är någon fiende varken till slakthustväng eller besiktning med organtväng i vad det gäller större djur, nötkreatur och hästar. Men då det blir fråga om mindre kreatur, t. ex. kalvar, får och svin, måste jag instämma med det yrkande, som herr Pettersson i Bjälbo hade, och jag gör det just av den anledning att ett dylikt organtväng, särskilt beträffande svinkreatur skulle drabba huvudsakligen de mindre jordbrukarne och jordbruksarbetarne ute på landsbygden. Ty det är ju visserligen sant, att de icke äro några kapitalister, dessa småbrukare och statdrängar och lägenhetsinnehavare, men i viss mening leva de dock på räntor. Jag menar, att dessa organ äro absolut nödvändiga för dem, om de skola kunna tillvarata den del av djurens innanmäte, som duger till människoföda. Det är ju i allmänhet så, att dessa småbrukare och vad de äro kanske icke ha mer än ett enda svinkreatur. Men om deras ekonomiska ställning tvingar dem att sälja hälften av detta blir följden, att de, eftersom organen måste åtfölja svinkroppen vid försäljningen, icke få någon nytta av djurkroppen för sitt eget behov.

Däremot kan jag icke gå med på den linje, som herr Olsson i Berg uppdragit, nämligen fullständigt förbud. Jag finner utskottets motivering borge för, att när Kungl. Maj:t meddelar de bestämmelser, som komma att gälla beträffande organtvänet, nödig hänsyn kommer att tagas till de mindre jordbrukarna, bland vilka jag skulle vilja nämna särskilt jordbruksarbetarne, för vilka svinaveln i allmänhet är en sparkassa. En del av dem köpa sig nämligen på våren ett par grisar och söka sedan föda dem fram över sommaren, för att slakta dem på hösten. Somliga småbrukare få av ekonomiska skäl nöja sig med ett djur, och sälja då hälften av djurkroppen. Jag har själv på nära håll sett — jag bor icke så långt ifrån Stockholm — att sedan

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

organtvång infördes här, har det blivit svårt för dem, som sälja $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ fläsk att få avsättning på marknadsplatsen. I Gnesta t. ex. fanns det före organtvångets införande många stockholmare som köpte fläsk. Nu förekommer det icke mera, ty lantbrukarne, som komma dit med fläsk, medföra djurkroppar som icke äro åtföljda av de föreskrivna organen.

Såsom utskottets motivering är lagd, tror jag, att vi mindre jordbrukare kunna känna oss tillfredsställda med densamma, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Jag känner mig litet tveksam, huruvida herr Palmstierna här talar å den stockholmska befolkningens vägnar i denna fråga. Jag var nämligen för kort tid sedan inbjuden av — om jag minns rätt — några handlande till ett möte här i staden, varvid denna fråga diskuterades. Då föreföll det mig, som om alla de närvarande voro absoluta motståndare till organtvånget med undantag av två personer, av vilka den ena var förste stadsveterinär i Stockholm och den andra Stockholms stads slakthusdirektör. För övrigt uttalade man sig alldeles bestämt mot detta tvång, och den resolution, som antogs gick också i samma riktning. Jag tror därför, att herr Palmstierna har en stor opposition emot sig även inom själva huvudstaden.

Vad oss lantbrukare beträffar så beröras vi tämligen olika av detta organtvång. Förhållandet är nämligen det, att om en lantbrukare bor i närheten av ett slakthus — och detta berördes även av den siste ärade talaren — har han betydligt mindre olägenheter av detta tvång, än om han i likhet med mig bor på rätt stort avstånd från slakthuset och där vill avsätta sina varor. Det är mycket vanligt på min ort att sända kalvar till Stockholm. Men vad inträffar? Jo, att organen, som skola vara med, bliva fullständigt odugliga till människoföda, när de komma fram till Stockholm, men om vi finge använda dem i hemmen skulle vi ha mycken nytta därav. Organen äro ju mycket mera känsliga för damm och luft än kött och fläsk i allmänhet, och äro utsatta för en långt snabbare förskämning under de långa transportererna. Men det är icke nog med att vi lantbrukare gå miste om det värde dessa organ besitta, det föreligger även den olägenheten att under dessa transporter skadas även de delar av djurkroppen, som äro belägna i närheten av dessa organ. Jag har hört av kötthandlare i Stockholm, att en hel del av det kött, som omgiver dessa organ får säljas till lägre pris. Häröver klaga lantbrukarna, ty det blir naturligtvis en kännbar förlust för dem.

Nu hörde vi nyss herrar Persson och Palmstierna påstå med stor säkerhet, att det är alldeles nödvändigt att ett sådant organtvång tillämpas även för mindre djur. Ja, i det avseendet är jag icke kompetent att göra något bestämt uttalande, men jag är synnerligen tveksam, då ju icke ens herrar veterinärer äro ense i saken, utan en del påstå, att det går att göra en undersökning utan att organen äro med. Bästa beviset härför är att man icke lyckats upptäcka ett enda fall, då kött, slaktat i Linköping, där man icke har organtvång, och varifrån sändes, såvitt jag vet, fläsk och kött både till Stockholm och

andra platser, fått passera; den besiktning som har skett har varit fullt tillräcklig. Men däremot har jag hört berättas, att man i ett fall skulle hava upptäckt dynt i ett svinkreatur, som besiktigats i ett slakthus med organtvång, och i ett annat fall hade man konstaterat tuberkler hos ett nötkreatur, som likaledes besiktigats jämte åtföljande organ. Detta borde, tycker jag, tala ett mycket tydligt språk för denna kammare.

*Lag. ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Persson nämnde, att det icke behövde befaras, att dessa organ bleve förstörda genom transporten, och att sålunda inga förluster behövde uppstå för lantmännen. Men jag vidhåller, att när djuren skola transporterats en lång väg, så bli organen förstörda. Det må vara riktigt, som han sade, att organen nog kunna användas, och det kan vara bra för befolkningen i de trakter, där slakthus finnas, att de få dessa organ till billigt pris. Men jag vill tillägga: om organen användas till föda, ty i annat fall äro de faktiskt värdelösa.

Det yrkande, som framställdes av herr Olsson i Berg, går nog, sådan frågan nu ligger, i längsta laget. Däremot gjorde herr Pettersson i Bjälbo en framställning, som jag för min del skulle livligt önska, att Riksdagen, jag säger icke denna kammare, måtte bifalla, och jag skall genast anföra skälen härtill.

Lagutskottets ordförande ansåg, att om denna kammare skulle gå med på herr Olssons förslag, så skulle saken förfalla; det skulle bli omöjligt att komma till något resultat. Jag har i det avseendet en motsatt uppfattning. Jag tror för min del, att om kammaren ville gå med på herr Olssons förslag — jag antar, att Första kammaren fattat sitt beslut i överensstämmelse med utskottet — då skulle enligt min mening en sammanjämkning kunna göras i lagutskottet på den linje, som föreslagits av herr Pettersson i Bjälbo, och jag tror, att om man kunde få införa en sådan bestämmelse, att organtvång icke finge tillämpas för de smärre djuren, så skulle utan ringaste tvivel den största faran vara undanröjd, och därför skall jag be att få yrka bifall till herr Olssons i Berg förslag.

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag begärde ordet för att meddela en synpunkt, som förut icke varit vidrörd under debatten. Jag behöver här icke göra några repliker mot vad som sagts, utan ämnar dröja med detta till en senare punkt. Dock vill jag säga, när herr Pettersson i Bjälbo här framför en stor auktoritet för sin mening, att just samma auktoritet blivit tilldelad en allvarlig officiell föreställning, därför att han släppt fram trikinhaltigt kött.

Vad svinkreaturen angår, är det nog så, att, om man icke undersöker hjärtat, så kan man icke avgöra, om köttet är behäftat med dynt eller icke.

Men på denna punkt vill jag, mina herrar, säga ett par ord till och det är detta. Under denna debatt kommer det gång på gång en vädjan till oss, som tyvärr, åtminstone för tillfället, bo i städerna, och den vädjan lyder: »undersök, mina herrar, dyrtiden! Tagen reda på, var dyrtiden kommer ifrån och sen efter, om den icke kan härröra från edra slakthus och saluhallar och edert organtvång!»

Hur är det i själfva verket med denna sak? Jag tror, herr talman, att vi med visst fog kunna tala om en gryende agrarpolitik i detta

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

land, om vilken det med skäl kan sägas, att den går för långt. Här har under de senaste åren uppstått en export av nötkreatur så enorm, att vårt land aldrig förut kunnat uppvisa något liknande. Jag vill anföra några siffror. År 1908 exporterades 9,764 nötkreatur, år 1909 12,558, 1910 33,437 samt 1911 46,971, och nu kunna herrarna i dag läsa i Svenska Dagbladet, hurusom prisen stigit med 20 och 25 öre per kg. för oxkött samt med 20 öre för kalvkött. Varför? Jo, det förklaras av affärsidkarna, att det beror på den ånyo stegrade exporten. Där ha herrarna orsaken till prisstegringen! Denna är så pass stor, att, som en auktoritet nere i Malmö, herr Leufvén, anført, medan skillnaden mellan de svenska och tyska slaktdjursprisen ökats efter 1906, hade skillnaden utjämnats med icke mindre än 8 öre per kilogram levande vikt på kort tid, då Sverige fick rätt att exportera levande nötkreatur till Tyskland. Nötkreaturen ökade i pris med 25—50 kronor per styck. Där ha herrarna över hela linjen den stora, betydande orsaken till stegringen av köttprisen i Sverige.

Vad jag också här vill säga, eftersom den frågan blivit berörd gång på gång i debatten, är att man icke skall gynna exporten mera än så, att man här i Sverige medelst prima varor samt produkter av våra inhemska raser av djur kan tillgodose konsumenternas behov. Vi skola icke nöja oss med sekunda varor och låta de prima gå utomlands. Detta blir emellertid resultatet av det nuvarande tillvägagångssättet, allt varslar om att en sådan fara föreligger. Då blir det så mycket mer nödvändigt, att man övar kontroll icke bara på de produkter, som gå till Tyskland och England, utan även på dem, som förbrukas inom landet. Vi få leva på sekunda varor, medan de bästa föras ut — är det rimligt och rätt att bedriva en sådan agrarpolitik?

Jag vill i detta sammanhang nämna, att statens järnvägsförvaltning i Malmö vidtagit en hel del anordningar i syfte att främja exporten, särskilda vagnar ha ställts till exportörernas förfogande för att onödiggöra omlastning, man har infört kylvagnar, upprättat billiga exporttariffer, träffat vissa dispositioner för transporten över Trelleborg—Sassnitz, man har byggt kylhus o. s. v. Tro icke herrarna, att dessa extra anordningar, vidtagna undan för undan, äro själva källan till fördyringen? Men vad blir följderna? Jo, icke blott köttet fördyras, utan, såsom nog lantmännen i denna kammare veta, det blir svårt att i Sverige hålla kreatursstammen i nivå med folkökningen. Det har beräknats, att per 1,000 invånare antalet nötkreatursenheter utgjort år 1890 665, men år 1910 endast 655. För de år, som ligga däremellan, har siffran gått upp och ned. Detta är en allvarlig sak, när man betänker, att det tidvis hänt, att exporten slukat hela överskottet av nötkreatursenheter. Därigenom har tillgången inom landet för svenskarnas eget behov minskats. Vad blir ytterligare resultatet? Jo, brist på mjölk och smör kommer att inträda, och fördyring i avseende på dessa varor sker, och den har redan skett. Genom en export till övermått av den levande boskapsstocken minskas naturligtvis tillgången på kött, och det uppkommer en prisstegring härå, vars verkningar vi börjat erfara.

Jag tror sålunda, herr talman, att det är skäl i, när frågan tagits upp i debatten, att fästa uppmärksamheten på denna elementära sak.

och även rikta herr jordbruksministrernas uppmärksamhet på, att det kommer en tid, då vi i Sverige, liksom man gjort i Tyskland och även på andra håll, få uppleva, att det icke går att hejdlöst öka exporten och att särskilt *premiéra* exporten till svenska konsumenters nackdel. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Widén: Jag begärde ordet med anledning av herr Olofssons i Åvik yttrande. Han hade några spekulationer, i syfte att få fram ett förbud mot organtvång vid slakt av mindre djur, på en sammanjämkning med Första kammarens beslut. Såsom jag meddelade nyss, har denna tagit utskottets förslag både i avseende på klämman och motiveringen i denna punkt. Det var visserligen där i kammaren en rätt livlig diskussion om huruvida motiveringen skulle tagas, men så skedde emellertid.

För min del tror jag icke, att det är så säkert, att man kan för att vinna vad man på lantmannahåll avser hysa några förhoppningar på sammanjämkningen, utan jag tror, att denna kammare är mera på det torra, om jag så får säga, ifall den fattar samma beslut, som Första kammaren redan fattat. I alla händelser vill jag fästa uppmärksamheten på, att en sammanjämkning med avseende på motiveringen under inga förhållanden kan äga rum, utan denna kommer att falla bort, därest kamrarna fatta olika beslut. Det är detta jag velat upplysa om.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman! Det förefaller mig, som om man överdreve de faror, som skulle ligga i denna sak, och i själva verket synes det mig, som om utskottet härvidlag gått en medelväg som kan tillfredsställa de olika meningarna.

Herr Olofsson i Åvik framhöll, att det var lämpligast, om organtvång infördes för nötkreatur och hästar, men att därifrån undantoges mindre djur. Detta ligger också i utskottets betänkande, och jag tror, att Kungl. Maj:t kommer att tillämpa lagen på det sätt att i de fall man kan undvara organtvång, blir man befriad därifrån. Jag är för den skull fullt övertygad om, att detta förslag, som här föreligger, är det bästa, som vi kunna få fram.

Därtill kommer en annan sak. Det har redan blivit påpekat av herr Widén, att om det blir ett sammanjämkningsförslag, bortfaller motiveringen, vari det talas om, att undantag från organtvånget skulle göras beträffande mindre djur. Men denna motivering faller som sagt bort, om icke Första kammaren går med på sammanjämkningen. Organtvånget kommer då att gälla för alla djur, och Kungl. Maj:t kan icke göra någon ändring i det fallet.

Jag kan sålunda icke se annat än att herrarna överdrivit den här saken i någon mån. Såvitt jag kan fatta, ha slakthusen, man må säga därom vad man vill, varit till ganska väsentlig nytta för lantbrukarna, då de skolat avyttra sina slaktdjur. Det är tydligt, att sedan köttet besiktigats i slakthusen dels för att exporteras och dels för att säljas till de stora städerna som prima kött, få lantbrukarna mera betalt än förut, då man sålde vad som helst.

Jag skall, herr talman, med anledning av den diskussion, som

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

här förts, be att få yrka bifall till utskottets förslag, som jag anser för oss ganska fördelaktigt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Då, efter vad det sagts mig, yrkande här blivit framställt om intagande i lagen av förbud mot införande av organtvång och detta yrkande väl fått understöd från åtskilliga håll, har jag begärt ordet för att säga, att jag för min del skulle anse det vara synnerligen ogynnsamt och olyckligt för hela denna lag, därest kammaren bifölle ett sådant yrkande. Jag hade tillfälle att, redan när första paragrafen diskuterades här, säga, att jag för min del ansåg, att ett sådant förbud icke borde komma till stånd. Vi ha icke haft förbud mot organtvång under den tid, slakthuslagen funnits till, utan det har legat i Kungl. Maj:ts hand att meddela föreskrifter rörande huru det skulle förfaras vid besiktning och bestämma, vilka delar av slaktdjuret som skulle företes vid besiktning, och Kungl. Maj:t har därvid i regel följt vederbörande kommuners egen önskan. Jag anser, att detta förfarande bör bibehållas, och, såsom jag nyss sagt i Första kammaren, lika visst som jag för min del anser, att det vore synnerligen olyckligt, om vi vid närvarande tidpunkt skulle få infört obligatoriskt organtvång här i landet, lika visst anser jag det vara synnerligen olyckligt, om vi skulle få ett generellt förbud i lagen mot införande av organtvång, och detta framför allt därför att vederbörande auktoriteter på detta område, de veterinära fackmännen nästan utan undantag säga, att, om det skall på dem ställas det kravet att fälla utslag, om i visst fall kött är hälsovådligt eller icke, då är det för dem omöjligt att göra det, på fullt tillförlitligt sätt åtminstone, utan att bli satta i tillfälle att undersöka vissa organ.

Det är ju givet, att de strävanden, som göra sig gällande för att åt de huvudsakligen konsumerande samhällena bereda skydd mot hälsovådligt kött, åt vilka strävanden lämnas visst utrymme genom denna lag, de hava berättigande, därom tror jag, att vi alla äro ense. Jag tror heller icke, att vi jordbrukare böra på något sätt motsätta oss det berättigade i ett sådant intresse, utan att vi i stället böra vara med om att ordna det så, att det blir möjligt för konsumenterna att få ett sådant skydd.

Jag anser emellertid, att, vad särskilt organtvånget beträffar, man bör iakttaga mycken varsamhet och försiktighet vid införandet av det samma, och jag sätter allvarligt ifråga, huruvida man icke kan tänka sig, att vissa mildringar i organtvånget kunna komma till stånd. Åtminstone tror jag, att den saken bör tagas i noggrant övervägande, huruvida man icke utan att åsidosätta de här ifrågavarande viktiga hygieniska och sanitära intressena kan mildra detsamma. Med mildringar menar jag då eftergifter i avseende på bestämmelserna om vilka organ, som skola medföras vid besiktning. En sådan mildring har nyligen skett beträffande både Göteborg och Stockholm, i det man i föreskrifterna undantagit huvud och tunga i fråga om vissa djur från den obligatoriska besiktningen.

När man vidare, mina herrar, vet, att organtvång, vare sig obligatoriskt eller, såsom här skulle bli fallet, om Kungl. Maj:ts förslag

vunne bifall, fakultativt, är införd i länderna runt omkring oss — obligatoriskt organtvång är ju införd i hela Tyskland, i Schweiz likaså, vidare i Frankrike och Belgien — om det nu är generella bestämmelser i det senare landet, kan jag ej riktigt påminna mig — i Amerika finnes organtvång vid besiktning å allt kött, som exporteras, och å allt, som föres över gränsen från en stat till en annan — när så är förhållandet, säger jag, går det icke att alldeles ignorera betydelsen av organtvång vid köttbesiktning. Gjorde man det, tror jag, att man skulle skjuta över målet och då vunne man ingenting, utan man skulle snarare försätta sig i en sämre ställning.

*Lag ang.
köttbesik-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Jag vill vidare påpeka med stöd av faktiskt föreliggande statistiska siffror, att kassationsprocenten t. ex. utav kött, som blivit tillfört ett samhälle före organtvångets införande, är mycket större än efter organtvångets införande. Så visar t. ex. statistiken för Göteborgs slakthus, att före organtvångets införande — det infördes nämligen först 1910 i Göteborg, men slakthuset fanns några år förut, det anlades 1907 och hade således sin verksamhet under åren 1907, 1908, 1909 och en del av 1910, innan organtvånget infördes — under perioden 1907—1909 förskämningprocenten å svin d. v. s. det antal som helt eller delvis kasserades på grund av förskämning där höll sig mellan $2\frac{1}{2}$ och 3 procent. Efter organtvånget, d. v. s. från och med 1911, var samma procenttal för svin icke mer än hälften, $1\frac{1}{2}$ procent. Av sjukdomsanledningar kasserades före organtvångets införande i Göteborg upptill $5\frac{1}{2}$ procent — det varierade mellan $4\frac{1}{2}$ och $5\frac{1}{2}$ procent — under det kassation av samma anledning 1911 för svin nedgick till 3 procent. För samtliga djur, både svin och andra djur, förhöll sig på samma sätt, i det att under perioden 1907—1909, förskämningprocenten för samtliga djur utgjorde 2 procent och 1911 efter organtvångets införande bara 1 procent, och sjukdomskassation, som varit uppe i 4 procent, gick efter samma tidpunkt för samtliga djur ned till 3 procent. På samma sätt förhåller det sig i Malmö.

Jag håller sålunda före, att, om man än icke får förbise, att olägenheter av organtvång kunna uppstå för producenterna, så bör man å andra sidan ihågkomma, att också åtskilliga fördelar äro förenade med detsamma, och det kan vara fråga om, huruvida icke dessa fördelar även från producenternas synpunkt uppväga nackdelarna; i varje fall komma att göra det, i den mån, som slakthusanläggningarna komma till stånd, något som just för närvarande är fallet. Det uppstår nämligen faktiskt det ena slakthuset efter det andra, s. k. export-slakthus, och från dessa är det meningen, att man skall ha möjlighet att försälja även på den inhemska marknaden. De fördelar, som dessa slakthus erbjuda, ligga också i öppen dag: sålunda sker t. ex. slaktningen mycket mera rationellt, köttet blir bättre uppslaktat och besiktigt under mycket bättre förhållanden och kan följaktligen föras ut på marknaden i ett vida bättre skick i alla avseenden.

Då det icke i det nu föreliggande förslaget är fråga om att skärpa bestämmelserna om organtvång, utan endast att bibehålla de nu gällande bestämmelserna, ber jag herrarna att verkligen tänka sig mer än en gång före, innan herrarna votera för en förändring avseende införandet av förbud i lagen mot organtvång. Ty det vore att föra oss

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

tillbaka, och jag tror icke, att ett sådant steg vore ägnat att stärka vårt anseende på den utländska marknaden med hänsyn till köttet. Nu betraktade visserligen en av de sista talarna, herr Palmstierna, exporten såsom ett mindre tillfredsställande faktum. Hela hans uttalande rörande exporten gick ut på att framhålla, att denna vore mera en olycka än en lycka för landet. Jag vill med anledning härav erinra om, att man i många år här i landet har strävat efter att komma in på den utländska marknaden och framför allt på den tyska. När detta nu lyckats genom den för icke så lång tid sedan antagna handelstraktaten, när vi sålunda fått den marknaden öppen, så anser jag det vara en för det svenska lantbruket utomordentligt viktig sak, att man bevarar denna exportmöjlighet. Det är sant och kan icke förnekas, att detta i sin mån kommer att inverka på prisen på den inhemska marknaden. Ty är det så, att prisen äro höga på den utländska, t. ex. den tyska marknaden, så röna våra pris inflytande därav. Men det kan väl icke och får väl icke leda därtill, att man söker att sätta upp skrankor och gränser, som försvåra exporten. Herr Palmstierna sade, att man premierade exporten. Något dylikt premierande känner jag inga exempel på. Men man har sökt att likställa transport- eller fraktkostnaderna på exportvaran med motsvarande kostnader för den vara, som transporteras och utbjudes till försäljning inom landet. Däri kan väl näppeligen anses ligga någon premiering. Exportpremier och exporttariffer, som finnas på vissa håll, syfta till att göra dessa nyssnämnda kostnader i fråga om exportvaror billigare än i fråga om de varor, som förbrukas på den inhemska marknaden. Om man införde ett sådant system, kunde man tala om ett premierande av exporten. Något dylikt har emellertid icke varit på tal vad kreatursexporten beträffar, såvida jag känner till, och det skulle väl heller icke kunna genomföras. Jag tror emellertid att vi böra ställa så till, att vi om möjligt kunna tillgodose i första hand den inhemska marknaden, men om vi kunna producera inom landet så mycket, att det också räcker till export, bör det väl icke vara annat än glädjande, och det i lika hög grad för producenter som för konsumenter — jag menar ur rent nationalekonomisk synpunkt.

Vår svin- och fläskexport har stigit ganska avsevärt under sista tiden, och när man debatterade majstullen, så ansåg man det vara ett skäl för avskaffandet av denna tull, att man kunde tänka sig en utveckling av svinuppfödningen och av fläskexporten här i landet. Detta har nu inträffat, och det är väl icke annat än glädjande, anser jag, att exporten stiger år från år, då ju härigenom tillförs landet för-måner och inkomster.

Jag skall, herr talman, be att få sluta med att hemställa till kammaren, att den måtte bifalla utskottets förslag uti den förevarande paragrafen.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Endast några få ord med anledning av det uttalande, som herr Sven Persson i Norrköping här har haft. Han sökte med utgångspunkt från ett anförande, som herr jordbruksministern höll förra onsdagen, bevisa, att herr jordbruksministern vore absolut emot den motivering, som

finnes till denna paragraf. Nu är ju herr jordbruksministern själv närvarande och kan således säga, huruvida herr Sven Perssons åsikt i detta fall är riktig eller ej. Han framhöll emellertid, att jordbruksministern icke under några förhållanden efter sitt uttalande här kunde vara med om den motivering, som utskottet föreslagit i fråga om denna paragraf.

I anledning av herr Olofssons i Åvik yttrande skall jag också be att få säga några ord. Han förklarade sig villig att gå med på herr Olssons i Berg motion uteslutande av den anledningen, att han sedan ville genom en sammanjämkning med Första kammaren få fram den linje, som jag hade föreslagit inom utskottet. Den linje, som jag hade föreslagit i utskottet, innebar, att Kungl. Maj:t skulle utfärda ett generellt stadgande om organtvång över hela linjen, men sedan ifrån detta stadgande om organtvång utfärda ett generellt undantag beträffande svin, får och mindre kreatur. Då jag framlade detta förslag, var det därför, att jag ansåg, att man på den vägen skulle uppnå reda och konsekvens, så att man på så sätt skulle kunna komma ifrån de verkligt befogade anmärkningar, som framkomma exempelvis från Stockholms stad och åtskilliga andra håll, särskilt när det gäller den följande paragrafen, nämligen § 6. Utskottet yttrar emellertid, att med den ringa utredning, som förefunnes i detta hänseende, så vore det icke rådligt att gå på den linjen. Nu är det också så, att i vårt land äro synnerligen olika förhållanden rådande härvidlag, det är så olika förhållanden, att det är svårt att med bestämdhet säga, huru en sådan lagstiftning skulle komma att verka, och det var också därför, med hänsyn till dessa svårigheter, som jag övergav min ståndpunkt och icke reserverade mig till förmån för ett yrkande i överensstämmelse därmed, utan slutligen gick med på utskottets förslag.

Nu får jag säga, att jag tror för min del, att det är det klokaste att gå med på utskottets förslag. Det förslag, som jag har framställt, finnes tydligt och klart utsatt i motiveringen till denna paragraf och står där, så att säga, framställt till skärskådande av Kungl. Maj:t. Vill Kungl. Maj:t gå på den linjen, så har utskottet redan förordat densamma, och under sådana förhållanden synes det mig tämligen obehövt, att kammaren här går på några omvägar för att få fram till Kungl. Maj:t, vad som ändå redan här framlagts.

Beträffande herr Palmstiernas anförande kunde jag icke underlåta att något förvåna mig över den senare delen av detsamma. Han gjorde där en exposé av vår stora export, men i stället för att framhålla detta som ett synnerligen glädjande och uppmuntrande faktum, fann han anledning att, för så vitt jag kunde finna, på sätt och vis anse detta beklagligt ur storstadssynpunkt. Det är alldeles givet, att detta är en sak, som kanske mer än något annat fördyrar köttet i städerna, det kan man ej förneka, och däruti vill jag sålunda giva herr Palmstierna fullkomligt rätt, men jag vill tillika framhålla, att detta är icke den enda fördyrande faktorn. Det finnes många andra fördyrande faktorer: mellanhänder, organtvång och mycket annat, som också naturligtvis i sin mån bidrager till att fördyra varorna. Herr Palmstierna framhöll, att här börjat visa sig en tendens till en agrarpolitik. Men jag skulle vilja säga, att man med hänsyn till herr

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Palmstiernas sista yttrande med lika stor rätt skulle kunna säga, att här börjat visa sig en tendens till en gryende storstadspolitik, och den tror jag är minst lika förkastlig som någonsin agrarpolitiken. Det är alldeles klart, att från vår lantmannasynpunkt måste det vara synnerligen viktigt, att den export, som vi nu lyckats upparbeta på Tyskland och andra länder, icke blir hämmad, liksom det också måste vara för all industri och annan verksamhet synnerligen viktigt, att avsättningsmöjligheterna och avsättningsfälten, som vi arbetat oss upp till och som nu erbjuda sig för oss, icke på något sätt stoppas till; detta vore naturligtvis ur nationalekonomisk synpunkt synnerligen oklokt.

Jag har, herr talman, endast velat säga detta och står sålunda fast vid mitt förut gjorda yrkande.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord! Med anledning av den siste ärade talarens anförande vädjar jag till kammaren, huruvida icke jordbruksministerns alldeles utmärkta argumentering just var för den reservation angående utskottets motivering, som jag föreslagit. Utskottets motivering går ut på en vink till Kungl. Maj:t att motsätta sig organtvång. Den motivering, jag föreslagit, utrycker ur betänkanDET denna del. Att sedan jordbruksministern icke stannade vid att yrka bifall till min reservation, förvånade mig, efter den argumentering han hade. Om han varit närvarande i lagutskottet vid frågans behandling, förefaller det mig, som om utskottets motivering icke skulle ha fått den avfattning, som den nu har.

En sak vill jag säga till herr Olofsson i Åvik. Han förklarade, att kött blir sämre, när det skall transporteras med organ. Jag har ingen sakkunskap, men jag åberopar mig på yttranden av sakkunniga. Stadsveterinären i Stockholm säger exempelvis: »Det har påståtts, att organtvånget skulle medföra den olägenheten, att köttet nedsölades af de vidsittande organen, och att såväl organen som köttet skulle därigenom hastigare försämrans och ofta förstöras. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Gärna medges, att en sådan olägenhet kunde inträffa under organtvångets första månader, då landsortsslaktarna ännu ej hunnit lära sig på ett rätt sätt behandla och emballera kött jämte vissa organ, organiskt förenade med köttet, men detta ändrade sig snart till det bättre. Nu ha även de flesta landsortsslaktare, som sända kött på Stockholm, lärt sig, att organtvånget nödvändiggör:

1. Omsorgsfull och snygg slakt och uppslaktning av djuren;
2. Omsorgsfull förvaring av köttet med organ före avsändandet, samt
3. Omsorgsfull emballering medelst snygga skynken eller upphängning i särskilda köttvagnar vid transporten; hvilket allt åstadkommit en högst betydande förbättring av hitgående kötttransporter med ty åtföljande reducering av förskämningsfallen.»

Detta sakkunniga uttalande lärer helt visst väga mycket mer, än vad herr Olofsson i Åvik hade att anföras i detta fall.

Så ber jag slutligen att få säga ännu en sak till dem på jordbrukarehåll, som äro så starkt emot organtvånget. Vad skulle de

säga, om man icke krävde organtvång på utländskt kött, t. ex. i fråga om infört argentinskt kött? Jag misstänker, att politiken då skulle bli den rakt motsatta. Då skulle man kunna få in utifrån billigare kött, slaktat utan organtvång. Och då skulle det ropet höjas: »Skola Ni förgifta landet med dåligt kött utifrån, slaktat utan organtvång?» Nu, då det gäller städerna, är politiken en motsatt: »Det gör ingenting, om städernas befolkning är skyddad eller icke, då det är vi, som leverera köttet.» Den politiken har vissa konsekvenser, vilka för framtiden böra ihågkommas.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Av de påståenden, som gjorts mot föreliggande motion, ha åtskilliga redan blivit bemötta. Men en del är ännu att säga. Med det organtvång, som nu finnes, kan det icke förnekas, att det är lättare att undersöka köttet. Men vi komma därbän: Är det nödvändigt, att organen äro med? Jag vågar säga, att det icke är nödvändigt, och detta av flera olika skäl. Så lång som debatten nu har blivit här, kan det icke tjäna något till att försöka gå in på och bevisa detta från det s. k. vetenskapliga hållet. Man får gå ut från det praktiska. Men jag vågar säga, att tvånget är icke behöfligt, och att flera talare icke alls äro inne i denna fråga, när de tala för organtvångets bibehållande. Där-om vittnar herr Perssons i Norrköping senaste uppträdande här. Han är totalt främmande för allt, som rör sig i det praktiska livet på detta område. Det har hela hans uppträdande i denna fråga visat, nu såväl som i onsdags.

Det var en ärad talare, som tog ett exempel här från Stockholm i fråga om månaderna januari—april, och därav drog en slutsats om organtvånget. Ja, om den ärade talaren hade dragit fram sommaren, då hade det visat sig, att de organer, som komma till Stockholm, ofta icke komma till användning, utan förstöras till ingen nytta. Dessa organ taga lättast och fortast skada vid transporter och dylikt, när de bliva utsatta för luftens inverkan. Sedan är det andra omständigheter och tråkigheter, när man skall vara tvungen att ha organen med. I Göteborg har tillämpats samma taktik som i Stockholm, att organen skola vara med, när köttet besiktigas. Men när då charakteristerna köpa köttet, vilja de icke, att organen skola komma med i vikten. I Göteborg hava dessa organ lösskurits vid vågorden. Men enligt hälsovårdsstadgan kallas det styckning, och så har det blivit böter. Det är en extra olägenhet.

Sedan har här varit nämnt om en börjande agrarpolitik, som skulle införas här i landet. Ja, jag vill säga, att detta är icke alls tanken. Jag erinrar ännu en gång om, att jag har motionerat om, att det icke skall tillämpas större skärpa vid kontrollen av kött med avseende på de svenska bönderna, som föra in kött till städerna, än det åläggas importörerna, då kött införes över våra gränser. Som känt, är det icke den ringaste kontroll vid gränsen. Jag vågar gentemot herr Palmstierna säga, att det är en städernas förföljelsepolitik mot bönderna som tränger fram här. Det är en politik, som stadsborna mången gång ha bakom detta, att det är behöfligt för hälsan att ha det så eller så.

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

Vad beträffar det, som herr Persson i Norrköping liksom även herr Palmstierna nämnde om argentinskt kött så vågar jag gent emot detta säga, att man kan införa var man vill och hur mycket argentinskt kött som helst i landet utan någon kontroll. Herr Persson i Norrköping frågade, vad följden skulle bliva, om man finge införa argentinskt kött utan kontroll. Det skulle fördärva hela landet, om de fingo införa sådant kött förmenade han. Men det är icke något förbud däremot. Det är förbjudet att i de städer, där denna lag tillämpas, försälja detta kött som färskt, men införa det få de. Vår generaltullstyrelse har utfärdat en s. k. allmän bestämmelse, nämligen att, när vederbörande tullvaktmästare eller tjänstemän genom utseende och lukt finna, att varan icke är för hälsan lämplig eller icke är till människoföda duglig, så skola de göra anmälan till hälsovårdsnämnden. Och då är det, som hälsovårdsnämnden skall undersöka köttet, om det finnes någon veterinär i den stad eller på den plats, där det införes. Om det införes i Stockholm, så blir det anmälan till hälsovårdsnämnden, och då skall denna ner till hamnen och undersöka vid tullen. Då försiggår undersökningen så, att köttet upplägges på lådor eller annan bråte, som kan finnas. I vad väder, det än må vara, så blir det på detta sätt i alla fall upplagt. Är det färsk vara, får det icke försälgas i staden, men salt vara och korvvara får försälgas utan någon kontroll här. På sin tid voro folk så rädda för trikiner. Nu kan införas hur mycket sådant fläsk som helst i Stockholm utan kontroll, endast det har namnet salt vara. I lagen är det icke sagt, vad som är menat med salt och färsk vara. Köttpartier, som legat i lake ett eller två dygn, kunna utbjudas till salu och få då försälgas.

Herr Persson i Norrköping, sade även att det var avvita att här stifta lagar, som skulle gå i motsatt riktning, mot vad han ansåg vara riktigt, nämligen att allmänheten skall tillförsäkras om att icke behöva förtära köttvaror, som icke äro hälsosamma och kontrollerade. Ja, men en lantman kan ändå här göra några reflexioner. Här är det icke tal om att komma ifrån köttbesiktningstvånget. Men det är även på andra områden, som herr Persson i Norrköping och även herr Palmstierna äro främmande för det praktiska livet, som de icke se, och där kontroll verkligen behöves. Jag vill minnas, att jag i onsdags erinrade om de olika kvaliteterna av kött och nämnde om, att det finnes ett slags kött, som kallas för sämre än sämst. Detta kommer aldrig till en besiktningbyrå. Det förarbetas på något håll, blandas upp med sekunda fläsk och annat och göres till korv och behandlas, så att skinnet blir blankt och glansigt. Och när det sedan kommer in i en butik, lägges det på fat och pyntas upp med lite grönsaker, ställes på en marmorskiva och ser så bra ut som helst för den oinvidge. Men hur är det med köttvaran? På denna är icke den ringaste kontroll. Där hava vi om någonstädes illojal konkurrens, ty då kan denna vara försälgas bredvid andra yrkesidkares, som hela vägen igenom hava kontrollerade varor. Det är icke riktigt. Där behöves kontroll i första hand såväl som för rökt eller saltad vara.

Sedan har här varit sagt åtskilligt om vetenskapen. Ja, den

böjer man sig naturligtvis för. Det är alldeles riktigt, och för den-
samma har jag stor aktning. Men i detta fall må det icke förtäckas
en vanlig människa, om man någon gång fordrar, att vetenskaps-
männen ge skäl för sina påståenden, så att man kan förstå deras
motiv. Men det är detta, som de aldrig vilja, utan fordra, att man
blint skall tro dem. I detta fall hava vi nu först medicinalstyrelsen.
År 1909 uttalade sig medicinalstyrelsen och sade, att organtvång
behövdes. Jag menar här organtvång hela vägen igenom, d. v. s.
att en 8—9 organer skola vara med. I juni år 1910 sade medicinal-
styrelsen, att en del organ som förut varit behövligen nu vore obehö-
vligen. 1912 yttrade sig styrelsen och sade, att alla organer av en del
djur måste vara med, men på kalvar och får kunde tunga och huvud
vara borta. Det vore lika tillförlitligt ändå. Hur går nu detta ihop?
Vetenskapen har ansett, att det är nödvändigt än så och än så. Man
har aldrig fått veta, vad medicinalstyrelsen hade för anledning till
det utlåtande, som styrelsen hade i juni 1910, när de sade, att man
på större nötkreatur icke behövde hava själva huvudet med och icke
heller tunga och lever på alla djur.

Herr Persson i Norrköping har åberopat professorn vid bakterio-
logiska anstalten vid veterinärinstitutet. Ja, han avgav ett yttrande
1909 tillsammans med ett medicinalråd. De sade i detta yttrande,
att man icke behöver hava själva huvudet med, när det gäller nötk-
kreatur, och icke tunga och lever hvad beträffar övriga djur utan
endast de och de organen. Ja, vi se, att det säges än så och än så.
Det kan icke hjälpas, att man får den föreställningen, att det gäller
att göra livet surt för bönderna och komma med restriktioner, som
icke äro nödvändiga och behövligen.

Statistiken från Göteborg, som här är åberopad av jordbruksmi-
nistern, vill jag icke nu på grund av tiden i detalj gå in på. Men
om jag gjorde det, tror jag mig kunna bevisa motsatsen, mot vad
han ville bevisa. Det är särskilda omständigheter här. Han värdade
vidare till kammaren, att man icke skulle gå in på denna motion
och besluta sig mot organtvång. Men varför gjorde jordbruksmini-
stern detta, när han vet, att det är ett enhälligt och allmänt önske-
mål från lantmannahåll, att lantmännen icke skola påläggas större
kontroll och skärpa vid kontrollen än importörerna vid våra gränser?
Där få de obehindrat föra in köttvaror landet runt. Det är väl icke
för mycket begärt, då man endast begär att bli likställd med dessa,
med avseende på kontroll, och att det kött, vi sälja, skall bli lik-
ställt med det kött, som importerar från utlandet. Att här uttala
sig mot föreliggande motion samt för organs-pålagan för lantmännen,
det tycker jag är ett egendomligt sätt att tillvarata lantmännens
intressen av den, som skall vara förste målsman för dem. Säkert är
att det blir en kontroll, som med avseende på lantbrukarne mången
gång går längre i pjunkighet och klemighet, än nödvändigt är.

Jag skall försöka framställa en bild, hur det ter sig för en bonde
i detta avseende, då det blir kontroll allt mer och mer. Nu tager
jag ett exempel från Göteborg, där jag bäst känner förhållandena.
Där har hälsovårdsnämnden kommit med en matvarustadga, som
blivit överklagad av bönderna. De gingo till Kungl. Maj:t, myndig-

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

heterna i Göteborg fingo yttra sig och sedan naturligtvis också medicinalstyrelsen, men det vanns ingenting. Enligt denna stadga är det så, att, om en bonde håller litet mjölk ur den ena flaskan i den andra, blir det böter. Lyfter han på flasklocket på en mjölkflaska, blir det böter. Ja, det går så långt, att en bonde icke kan använda samma flaska att sälja skummad mjölk ena dagen, som han sålt oskummad mjölk i en annan dag, ty då blir det böter.

Om vi komma till andra områden, så ha vi något, som heter margarin och margarintillverkning. Till margarin användes talg av får och nötkreatur, svinister och hästister, men det finnes icke den ringaste kontroll på, huruvida denna talg härleder sig från friska, sjuka eller självdöda djur. En bonde, som gör sina enskilda iakttagelser, kommer till exempel in på slakthuset i Göteborg. Där är så väl ordnat, att det finnes en restaurant. Han går in där och begär en smörgås. Då får han margarin och bröd. Han tycker då som så: när jag befinner mig på ett sådant här mycket bepriset och helgat område som ett kommunalt slakthus, så kan jag väl icke behöva förtära något som möjligen härleder sig från självdöda och förpestade djur. Han begär därför än en gång smör. Det får han icke, förty sådant finns icke där annat än på matsedeln, men i stället får han det han icke har begärt, nämligen ovetit så det haglar omkring honom. Det får han svälja och smälta. Huruvida det mättar lämnar jag därhän, men det kan väl hända, att bonden på sitt vis välsignar både slakthusstyrelser, hälsovårdsnämnder jämte övriga institutioner, hvilka varmt ivra för den mänskliga hälsans bevarande.

Jag skall be, herr talman, att få förena mig med dem, som yrka bifall till den av herr Olsson i Berg m. fl. avgivna motionen.

Herr Åkerlund: Jag hade verkligen hoppats, att såväl vår nuvarande jordbruksminister som ock blivande jordbruksministrar städe skulle fästa synnerlig uppmärksamhet åt lantbefolkningens billiga och rättvisa önsksningar i förevarande fråga, men efter det yttrande, som herr statsrådet nyss hade, har jag blivit mycket betänksam. Såvitt jag förstod honom rätt, menade han, att man i de flesta fall, ja nästan ständigt skulle bevilja allt vad stadskommunerna i detta avseende begärde, och lantmännen uppmanade han att ej sätta sig emot detta. Jag tror han sade så, åtminstone uppfattade jag det så, och det gör, att jag verkligen ställer mig tvivlande, huruvida man har att vänta det rättvisa tillmötesgående från jordbruksministern, som man borde hava anledning att hoppas.

Jag nämnde i onsdags, att man i vårt land ständigt åberopar utlandet. Ja, det skadar ju icke, om det är nyttiga och för vårt land lämpliga förhållanden som där råda. Men jag vill påpeka, att förhållandena i Sverige och Tyskland härvidlag icke alls stämma överens. Man vill gärna glömma vad det här egentligen är fråga om. Man har gjort frågan nära nog till en strid mellan land och stad. Här är egentligen frågan om, huruvida man skall tillse, att den arbetande befolkningen på landsbygden får behålla något av de födoämnen, som den sedan urgamla tider haft till sitt främsta sovel. Det är detta som det är frågan om: att vederbörande måtte tillse, om icke allt

för stora sanitära vådor därav följa. Men i anledning av vårt lands stora vidsträckthet och dess glesa befolkning kunna vi icke tänka, att, om det skall vara billighet och rättvisa här i landet, vi överallt skola kunna hava lika skarp kontroll här som på kontinenten. Det går icke. Jag vidhåller vad jag sade i onsdags, att det är en orimlighet om man skall sträcka dessa restriktioner så långt, att lantbefolkningen allt fortfarande blir behandlad såsom den blivit på senare tiden. Och jag upprepar vad jag sade då, att herrarna böra komma ihåg, att det icke är de stora godsens det gäller, ty de sälja i 99 fall av 100 sina kreatur levande, utan det är småbrukare, torpare, backstugusittare och hundratusentals svenska arbetare det här gäller.

Här har åberopats en del auktoriteter, som uttalat sig för nödvändigheten av detta organtvång. Ja, men vad är det för auktoriteter? Visserligen vetenskapsmän, men hela tutten bor i Stockholm. I Linköping ha de icke haft något organtvång, och där har icke visat sig vara någon fara, åtminstone har jag icke hört, att någon människa ätit ihjäl sig där på kontrollerat kött, men här i Stockholm förekomma ju litet emellan matförgiftningar.

Herr jordbruksministern påvisade, att sedan organtvånget blivit infört, det blivit mindre kassation av kött. Men jag har hört talas om, att organtvånget skulle göra det möjligt för vederbörande att knipa en hel hop kött, som de annars icke kunde se vara fördärligt. Jag vet verkligen icke hur detta hänger ihop. Det förefaller mig just i anledning härav, som om organtvånget icke skulle visat sig vara nödvändigt.

Beträffande det som herr Palmstierna yttrade om vår export, så tycker jag, att vi kunde låta sådant där vara. Man behöver väl få in pengar i Sverige, och man behöver väl få leva på landsbygden också. Eller är det bara storstädernas befolkning, som har rätt att få leva? Jag är ingen fiende till storstäderna, men man bör icke komma med sådana där yttranden. Skulle den olyckan hända, att man får exportera köttvaror till utlandet, och man därför i storstäderna skulle få äta lite grand sekunda vara, ja, då skall jag be att få påpeka, att lantbefolkningen i hundratals år fått nöja sig med den sämsta varan, ty den bästa har städse förts in till städerna.

Herr Palmstierna: Herr talman! De sista orden, som herr Åkerlund yttrade, mana till svar, liksom även det som herr jordbruksministern yttrade med anledning av de ord jag fällde rörande frän av en gryende agrarpolitik efter preussiskt mönster. Herr jordbruksministern inlade en mening i mina ord, som de icke hade. Jag har aldrig sagt, att exporten var en olycka för vårt land, jag har aldrig sagt, att man skulle sätta upp skrankor och gränser för denna export. Jag har heller icke sagt, att exporten icke skulle vara glädjande, men jag har sagt, att det är skillnad på export och export. I Tyskland ha på grund av en förvänd junkerpolitik prisen hissats abnormt i höjden, så att arbetarbefolkningen svälter, och sedan gör man hål i gränsen och låter strömma in från vårt land levande djur och slaktdjur, så att det blir ett vacuum, ett tomrum på vår egen marknad, och priserna hos oss stegas. Jag ser även i dagens tidning, att man

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

börjat exportera kalvar på ett rent abnormt sätt. Men abnorma förhållanden, abnorma pris på världsmarknaden skapa *abnorma pris på vårt eget lands marknad*. Det är där faran ligger. Man måste se till, att abnorma företeelser i form av dyrtid och förhöjda priser icke direkt *skapas* i vårt land. Varför skulle Sveriges folk indirekt få lida för junkerpolitiken i Preussen? Det är detta jag icke kan vara med om.

Nu säger herr statsrådet, att här icke förekommer någon exportpremiering på kött. Ja, visserligen har det icke varit så, att exportpremier funnits, men om man ginge med på herr Anderssons i Grimbo förslag, så skulle det dock bliva exportpremier, om än förtäckta sådana. Och jag vill säga herr Andersson i Grimbo, då man begärde likhet för svenskt och utländskt kött, att när det utländska köttet kommer in hit, så skall det i vissa fall vara åtföljt av certifikat från utlandet om att det blivit besiktigt där.

Jag vill även säga det, att då vi med nätt nöd kunna utveckla vår kreaturstam så, att den håller jämna steg med befolkningsstegringen i vårt land, när det visat sig, att konsumtionen i Sverige är 37 kg. per invånare, i Tyskland 53 och i England 55, så är det verkligen en fara för att vi skola ösa ut hastigt vid några få tillfällen i stället för att bedriva en sund nationalekonomisk politik med ökning av kreaturstammen och långsam export i den mån befolkningen kan lämna ut på världsmarknaden vad den ej själv behöver. Här är det dock så, att man ställer särskilda vagnar till förfogande för denna export — det gäller syd-Sverige och icke norra Sverige — vidare ordnar man det så, att man onödiggör vissa omlastningar, man ordnar hela exporttrafiken så, att den i olikhet med den vanliga godstrafiken i Skåne skötes från distriktsförvaltningen alldeles oberoende av det övriga järnvägsnätet. Dessutom har järnvägsstyrelsen den 26 sistlidne september ingått till Kungl. Maj:t med en framställning, vari det hemställes, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för ytterligare nedbringande av själva transportkostnaderna genom införande av direkta tariffer, nedbringande av de höga hamnavgifterna i Trälleborg, förenklande av det järnvägmässiga expeditionssättet m. m. dylikt.

Så ha vi konsumenten i Berlin och alla dessa framställningar, som på allt sätt befördra *rusningen* i exporten, när vi samtidigt hava knapp tillgång på kreatur i landet för vårt eget folks behov. Det är detta, som jag påpekat och som jag velat varna för. Resultatet blir, att vi måste införa australiskt och argentinskt kött, men utföra den inländska prima varan. Det är detta jag velat påpeka.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning av herr Palmstiernas yttrande om olämpligheten av den stora kreatursexporten i Sverige. Det har dock i många år talats och skrivits mycket om att man skall öka exporten på alla möjliga områden. Skulle då icke lantbrukarna få lov att exportera en vara till de platser, där de få ordentligt betalt, oavsett — jag vill icke gärna säga det, men jag säger det i alla fall — oavsett

om stockholmarna få betala samma pris som lantbrukarne kunna få på annat håll?

Herr Palmstierna talar vidare om att det har vidtagits särskilda åtgärder för att befördra exporten på Tyskland. Ja, där har järnvägsstyrelsen gått till mötes, men jag tror, att åtgärder även vidtagits att förbättra transporten till Stockholm. Och jag tror det är till fördel även för stockholmarna, som skola köpa köttet, om frakterna bli billigare. Det kommer ju konsumenterna till godo i sista hand. Jag tycker, det är ledsamt att höra, att man skall säga: ni får icke exportera någonting härifrån, utan det skall gå till konsumenterna inom landet i första hand, och sedan, om det möjligtvis blir något över, få vi exportera. Huvudsaken är väl för oss att kunna skaffa, vad vi kunna, och exportera vad vi kunna, då vi få bra betalt. Och i Tyskland få vi bra betalt, när vi ha prima vara att sälja. Herr Palmstiernas teorier i nationalekonomi, tror jag vi betacka oss för.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Andersson i Grimbo: Herr Palmstierna nämnde, att kött, som införes hit till landet, besiktigas utomlands, innan det införes hit. Det är visserligen någon liten kontroll, vad beträffar hästkött, men annars finnes icke den ringaste kontroll i utlandet på det kött, som kommer hit. Jag skulle vara herr Palmstierna synnerligen tacksam, om han kunde tala om, vad för slags kött det är, som på så sätt besiktigas, och vilket land det är, som låter besiktiga det, innan det föres hit. Intill dess han lämnat besked om det, så säger jag, att herr Palmstierna tager lika mycket fel i detta fall som i många andra fall, då han kommit med upplysningar och dylikt. Han är främmande för det praktiska livet på detta område, vilket tydligt har framgått av allt vad han yttrat i denna fråga.

Nu kommer det icke på frågan — jag säger det ännu en gång — annat än att det är lättare att besiktiga köttet, när organen äro med. Men jag vågar säga, att det finnes organ, som icke äro alls behöfliga. Och det är t. ex. huvudet hos nötkreatur, om man bortser från käkbenen. Icke heller kunna tungan och levern försvaras. Levern ha visserligen en del försökt försvara, men det är ingen som försökt sig på att försvara t. ex. tungan. Jag vill icke förmena annat, än att dessa i och för sig själva kunna vara odugliga, men de äro icke behöfliga för besiktningen av den övriga kroppen. Gentemot både medicinalstyrelsen och andra s. k. sakkunniga, vågar jag säga att en del organ, som nu måste följa med i städer med organtvång icke äro behöfliga för kontrollen. Åtminstone få de övertyga mig först om det, innan jag avviker från min åsikt.

Det är påhäng och pålagor, som bönderna få genom organtvång, och detta därför att det finns andra syften bakom, som man vill driva igenom.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmanen gav i överensstämmelse med de därunder framställda yrkandena propositioner på 1:o bifall till utskottets förslag till lydelse av momentet, 2:o bifall till utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som innefattades i den vid momentet avgivna reservationen, samt 3:o) bi-

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

fall det av herr Olsson i Berg under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Berg, till följd varav herr talmanen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående yrkandena, av vilka det under 2:o) omförmälda yrkandet nu förklarades hava flertalets mening för sig. Som herr Olsson i Berg äskade votering jämväl i fråga om kontrapositionen, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen i fråga om 5 § 3 mom. i förslaget till lag angående köttbesiktning och slakthus antager yrkandet om bifall till utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som innefattas i den vid momentet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition antagit det av herr Olsson i Berg under överläggningen framställda yrkandet.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition utföll med 109 ja mot 90 nej, vadan den av kammaren nu godkända propositionen för huvudvoteringen blev så lydande:

Den, som vill, att kammaren i fråga om 5 § 3 mom. av förslaget till lag angående köttbesiktning och slakthus bifaller utskottets förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som innefattas i den vid momentet fogade reservationen.

Huvudvoteringen utvisade 152 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets förslag till lydelse av momentet.

§ 6, mom. 1 och 2.

Godkändes.

§ 6, mom. 3.

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

Detta moment hade i Kungl. Maj:ts förslag erhållit följande avfattning: Har kött blivit efter besiktning, anställd enligt denna lag, försett med stämpel, som ovan sägs, erfordras icke förnyad sådan besiktning och stämpling för dess saluhållande, utbudande eller användande för ändamål, som i § 2 omförmäles, inom annat samhälle med köttbesiktningstvång.

Herrar Östberg och Palmstierna hade i de av dem väckta, lika lydande motionerna hemställt, att momentet måtte erhålla följande ändrade lydelse: Har kött blivit efter besiktning, anställd enligt denna lag, försett med stämpel, som ovan sägs, erfordras icke förnyad sådan besiktning och stämpling för dess saluhållande, utbudande eller användande för ändamål, som i § 2 omförmäles, inom annat samhälle med köttbesiktningstvång, såvida inom det samhälle, där köttet besiktigats och stämplats, äro gällande enahanda bestämmelser för besiktning av kött, som inom det samhälle, där köttet är avsett att saluhållas, utbudas eller användas för ändamål, som i § 2 omförmäles.

Utskottet föreslog dock, att åt momentet måtte givas den av Kungl. Maj:t föreslagna avfattningen.

I avseende å lydelsen av ifrågavarande moment hade emellertid herrar *Petrén*, *Persson* i Norrköping och *Borg* reserverat sig med yrkande om bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Sedan momentet föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Palmstierna, som yttrade: Herr talman! Detta moment som nu är föredraget, är till all lycka av den beskaffenheten, att kammarens ledamöter icke behöva frukta, att det kommer att bli en ny debatt av den beskaffenhet, som det förut varit fråga om, d. v. s. väsentligen ställd på linien stad och land. Utan den debatt, som här är i fråga, borde väsentligen kunna beröra spörsmålet mellan stad och stad.

Vad är det då i denna motion, som påyrkas? Hur ligger frågan för närvarande? Jag ber att få påkalla kammarens uppmärksamhet på den saken. Det är så, att vi ha 11 städer med organtvång och 10 utan organtvång. Vissa städer ha således vidtagit alldeles särskilda åtgärder för att skaffa sig sund och hygienisk föda, under det att andra i avsevärt mindre grad ha gjort detta. Hur är det på det industriella livets område? Där äro samtliga av kammarens lantmän med på att allt vad som heter illojal konkurrens, bör stäffas. Hur är det med konkurrensen i föreliggande fall? Konkurrensen är följande:

Vi ha dessa städer, som jag nämnde med organtvång, och dem som äro utan organtvång. Nu tar jag t. ex. en av dessa städer, som äro utan organtvång, hur är köttbesiktningen ordnad där? Märk nu, herr Andersson i Grimbo, och märk väl herr Pettersson i Bjälbo m. fl.,

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

att det finnes icke något slakthus. Där finnes köttbesiktning. Men huru är besiktningen där ordnad? Jo, det finnes städer där köttbesiktning ordnas såsom en maskerad privataffär. Vederbörande besiktningsman får nämligen tantième på vad som införes. Det blir således ett hans ekonomiska intresse att få infört så mycket som möjligt; och det händer också, att han slarvar med besiktningen betydligt. Och i synnerhet är det naturligtvis i hans intresse att ifrån den stad, där han besiktigar, kunna plantera ut det besiktigade runt omkring till andra samhällen. Låt oss t. ex. taga två städer. Vi taga ett par på västkusten. Där ligga Halmstad och Laholm. De ligga icke så värst långt ifrån hvarandra, som kammaren behagade erinra sig. Jag vet det icke, men jag förutsätter nu, att vi ha organtvång i Laholm men icke i Halmstad. Vad har under denna förutsättning resultatet blivit? Jo, att köttet skickas till Halmstad, ty där slipper man ifrån organtvånget. Sedan pressas det på Laholm, där organtvång finnes. Ha så vederbörande på den förstnämnda orten detta till sitt ekonomiska intresse, så kan väl var och en rättänkande människa säga sig, att det icke är med billighet överensstämmande att på detta sätt bedriva illojal konkurrens. Här i kammaren har herr Månsson för någon tid sedan visat oss sulläder, och jag tror, att kammaren delvis senterade det sätt, han påvisade, huru det kan pågå med illojal konkurrens. Men här på detta område skall det få fort-fara.

Men det är icke bara det, att köttbesiktningen ordnas olika i städerna på detta sätt, utan det är också en annan sak. Här hava vi vid sidan av de kommunala slakthusen och de offentliga inrättningarna, de s. k. exportslakterier, som vuxit till ett betydande antal. Hittills ha dessa exportslakterier varit underkastade en besiktning och kontroll mycket slappare och mycket mindre noggrann än de andra. De äro ju avsedda — som namnet anger — för export. Men vad har resultatet blivit? När dessa icke kunna få avsättning på den utländska marknaden, så försälja de det billigare på den svenska marknaden, med andra ord, de dumpa i Sverige och kasta in detta sämre besiktigade kött i städer med organtvång, vare sig dessa städer hava slakt-hus eller icke.

Nu skulle man kunna säga, att detta i alla fall är saker, som man möjligen kan utstå. Men vad har nu lagutskottet gjort? Jo, lagutskottet har ytterligare premierat denna illojalitet. Det är icke bara en ordnad köttbesiktning. Det är icke bara exportslakterier. Man vill dessutom införa, att andra slakterier skola kunna uppföras litet varstans här i landet, likaledes med sämre kontroll, vilka även skola kunna få kasta in sitt kött på det sättet. Vad tro kammarens ledamöter, att resultatet blir? Jo, naturligtvis, att det blir omöjligt för städerna att sköta sin köttbesiktning ordentligt; och vidare även, att det kommer att uppstå ett verkligt intresse för samhällena att importera utländskt kött. Vi ha nu här i Stockholm en framställning om import av argentinskt kött. Här är en sändning på 500 kilogram, som skall undersökas. Och ni kunna vara fullständigt övertygade om, att i den mån utvecklingen går i den riktning, som utskottet i sitt betänkande antytt, blir det verkligen ett betydande intresse för våra

städer att använda detta utländska kött. Och det vill jag fråga: vilket är till fördel för oss, detta svenska kött eller icke svenska kött?

Jag vågar, herr talman, med hänsyn till vad jag sagt och, då det onekligen måste vara klart för var och en, som verkligen vill sätta sig in i denna sak, att det är en orättvisa och obillighet, som bedrives, om icke denna motion bifalles, hemställa om bifall till den av mig framförda motionen.

Vidare anförde:

Herr Beckman i Linköping: I onsdagens debatt lär herr Palmstierna ha beskyllt den stad, som jag representerar, för att bedriva illojal konkurrens och att dumpa. Nu upprepade herr Palmstierna detta — visserligen icke direkt med avseende fästat på Linköpings slakthus, men dock så att jag finner mig befogad att säga några ord med anledning därav. Jag vill då bestämt tillbakavisa beskyllningen för illojal konkurrens. Någon sådan har aldrig förekommit, ty ända sedan slakthuset inrättades har man handlat i full överensstämmelse med gällande lag. Den nu gällande slakthuslagen förutsätter icke organtvång såsom någonting nödvändigt, utan snarare såsom en tillåtelse, som kan medges de städer, som därav vilja begagna sig. Det kan naturligtvis aldrig vara fråga om annat än, att man är i sin goda rätt, om man finner med sin fördel förenligt att begagna sig av denna allmänna bestämmelse i stället för att begagna sig av ett undantag. När ett slakthus öppnas, är det ju klart att frågan, huruvida man skall använda organtvång eller icke, beror på, huruvida det ställer sig fördelaktigare för slakthuset eller icke. Nu ansågo vi där hemma, att det icke kunde vara någon fördel att stadga organtvång, och därför begagnade vi oss icke av det. Den export, som vi hade, gick på trakter, där det aldrig satts i fråga, att det skulle vara något organtvång. Att sedermera en del av exporten kommit att gå till Stockholm, där om kan väl inte vara något särskilt att säga.

Herr Palmstierna tycktes i det föredrag, han höll, utgå ifrån att det kött, som icke är underkastat organtvång, icke skulle kunna vara likvärdigt med det som besiktigats även med organ. Det är nu hans åsikt. Det finnes emellertid många grundade skäl, för en annan åsikt. Besiktningen kan vara fullt ut lika god, fastän organtvång icke finnes. Nu vill jag icke upprepa debatten, ty det har sagts nog om det förut. Men det synes mig litet djärvt att påstå, att det kött, som kommer ifrån de städer, som icke hava organtvång — det är omkring hälften av städerna i vårt land — skulle vara av mindre värde än kött ifrån de orter, där organtvång finnes. Det är en sak, som är lätt att påstå, men icke lika lätt att bevisa.

Jag vill slutligen säga, att det förefaller litet besynnerligt, att om en kommun ställer sitt slakthus och sin export på det sättet, att det blir en ekonomisk vinst därav, skall man genast vara framme och påstå, att det är fråga om illojal konkurrens. Det låter litet misstänkt, när det kommer ifrån ett håll, där det visat sig, att slakt-

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

huset ställts på så storartad fot ifrån början, att det omöjliga kan bära sig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Palmstierna: Jag vill säga, att, när Linköping anlade sitt offentliga slakthus, gjordes detta utan organtvång i direkt strid mot alla de sakkunniges utlåtanden ifrån början. Och det skedde mycket riktigt, såsom det ock framgår av den föregående ärade talarens anförande, med tanke på, att staden skulle få en betydande ekonomisk vinst, då alla andra städer med slakthus hade organtvång. Nu säger herr Beckman, att varan icke är bättre, därför att den är underkastad organtvång. Jag vill då fråga vem som helst i kammaren, om icke en vara med åsatt stämpel för konsumenterna innebär större värde, då den är kontrollerad av myndigheterna. Det är ju självklart, att i den mån, som den saknar denna stämpel, men ändå kommer in i ett samhälle, där man har stämpel, så är detta givetvis detsamma, som att allt användande av stämpel i detta samhälle är omöjligt. Den saken synes mig vara given. Det är en betydande import, vi haft ifrån Linköping, ungefär 15 procent.

Men jag vill också säga för min del, att det här icke är fråga om slakthus eller icke slakthus utan, såsom jag påpekade, det är fråga om stad emot stad runt hela landet, om köttbesiktning med organtvång eller köttbesiktning utan organtvång. Jag förmodar, att det verkligen på detta område — och jag undrar om icke kammarens ledamöter komma att besanna det — komma så småningom här liksom eljest så olika lokala förhållanden att göra sig gällande emot varandra, att det kommer att leda till ett införande av en statlig kontroll på detta område. Om så skulle ske, vill jag för min del hemställa till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han ville beakta alla dessa synpunkter, som framkommit ifrån de olika samhällena. Kanske på sådant sätt saken löses bäst. Såsom det nu är, tror jag, att resultatet kommer att bli synnerligen olyckligt för städerna genom ett bifall till utskottets förslag.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Herr Palmstierna började sitt anförande med att säga, att i denna paragraf gäller det egentligen en strid mellan stad och stad och icke — såsom i andra delar av lagen — emellan land och stad, emellan landsortsintresse och stadsintresse. Det har han icke rätt uti. Det är nog här som i övrigt, samma olika intressen, som trängas med varandra, och som man vill tillgodose på det sätt, som kan vara rimligt och skäligt. Vi ha därvid först och främst *samhällets* intresse, som, skulle jag vilja säga, egentligen är av dubbel art. Det ena att sörja för, att samhällets invånare få ett fullt näringsvärdigt kött till sin föda, fullt lämpligt och fritt från sjukliga förändringar. Men så har samhället också ett ekonomiskt intresse, i den mån samhället byggt slakthus och inrättat det så, att samhället behöver räkna på en betydande tillförsel för att få dess stat att gå ihop. Vidare ha vi *producenternas* intresse, detta intresse, som egentligen går ut på att äga så

pass stor rörelsefrihet i sin avsättning som möjligt, så pass litet inskränkningar i fråga om försäljningen till olika håll, som kunna vara förenliga med nödig omsorg om den sanitära beskaffenheten; och vidare naturligtvis att få så bra betalt för varan som möjligt. Sedan ha vi det tredje intresset, som är *konsumenternas*. Det är givetvis att få en fullt lämplig och god vara till så rimligt pris som möjligt. Nu är det alldeles klart att åtminstone det senare intresset kommer, med hänsyn till priset, att kräva, att icke omsättningen tynges med alltför många omständigheter, alltför svåra hinder, och framför allt — skulle jag vilja säga — icke inskränkes till vissa bestämda orter, och uteslutes ifrån möjligheten att avsätta sina varor på den marknad, som för tillfället må vara den fördelaktigaste.

Nu äro vi ense om, att man behöver en *besiktning* av köttet. Det behöver jag icke vidare orda om. Det lämpligaste och mest önskvärda skulle naturligtvis — såsom herr Palmstierna också antydde — vara, om man kunde få en enhetlig och efter samma grunder bestämd köttbesiktning i alla delar av landet. Hade man det, vore det slut på alla dessa olikheter som nu göra oss bekymmer. Men det ha vi icke, och för närvarande kunna vi icke heller räkna på att få det, utan vi ha att räkna med, att förhållandena i de olika kommunerna i detta fall ställa sig olika. Somliga samhällen vilja ha besiktning med organtvång och andra utan. Det har varit den stora striden här förut i dag. Nu säga reservanterna, att sedan organtvång blivit infört i vissa samhällen och man därigenom där velat tillförsäkra sig den större grad av säkerhet att erhålla gott kött, som ligger i denna anordning, så har man också rätt att fordra att intet kött får dit införas ifrån annan ort än från sådan, där alldeles likadan lagstiftning finnes, eller som det heter i denna reservations slutkläm: Det bör vara »gällande enahanda bestämmelser för besiktning av kött, som inom det samhälle, där köttet är avsett att saluhållas, utbudas eller användas för ändamål, som i § 2 omförmäles». Vad innebär då ytterst detta krav? Jo, att enligt herrar reservanters mening den köttbesiktning, som förefinnes i de samhällen, som icke ha organtvång, är mindervärdig, att den icke garanterar ett gott kött. Men, bekräftar erfarenheten detta? Vi ha åtskilliga städer — det är upplyst, att det är tio stycken, jag tror, det var herr Palmstierna, som sade det — där köttbesiktning äger rum utan organtvång. Har det verkligen visat sig att man i dessa städer blivit utsatt för hälsofarligt kött mera än på andra platser där besiktningen är strängare, eller ha där framkommit några olägenheter av, att besiktningen varit så anordnad, att den icke varit förenad med organtvång? Jag har icke hört så uppgivas från något håll och har heller ingen anledning att tro, att så är förhållandet. Om så är, betyder det, att det är möjligt — och det säga ju även auktoriteterna — att åstadkomma en köttbesiktning utan organtvång, som är i sanitärt hänseende så betryggande och så fullständig som man rimligtvis i detta hänseende kan begära. Duger denna så besiktigade köttföda för exempelvis befolkningen i Linköping och de andra nio städerna, och har man där kunnat förtära den, utan att några hälsovådliga följder framträtt, ja, då vill jag säga, då duger den

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Lag ang.
förobisikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

också för Stockholm, och då kan den förtäras även här i Stockholm, utan att däri ligger någon hälsofara för Stockholms stads invånare.

Vad är det då, som står kvar såsom bärande skäl för herrar reservanternas yrkande? Jo, det är den ekonomiska sidan av saken, det är slakthusbyggnaden i Stockholm, som icke kan betala sig. Det vill med andra ord säga: *konsumenternas* i Stockholm intressen fordra av hänsyn till pris och tillförsel att sådant kött, som duger på andra orter, även skall få försäljas här, — men Stockholms stads och dess slakthusintressen fordra, att intet annat kött skall få säljas än det, som är slaktat här eller i andra städer med organtvång, därför att de då få bättre inkomst av slakthuset. Väger jag nu dessa intressen mot varandra, står det för mig klart, att den stora konsumerande allmänhetens intresse måste gå före det ekonomiska slakthusintresset. Därför har jag den mening, att reservanternas yrkande i denna del icke bör vinna kammarens bifall.

Men det finnes en annan anledning, varför jag har tagit till orda vid denna paragraf — jag är ju icke någon fackman på detta område, och har däruti ingen annan erfarenhet än den, jag kunnat inhämta av diskussionen i lagutskottet — och det är den, att jag såsom jurist har speciellt juridiska betänkligheter mot reservanternas förslag, och dem skall jag be att få framföra till den kraft och verkan det hava kan.

Det är nämligen så, att med överträdelse av denna lag är förbunden en straffpåföljd. Det är alltså en strafflag i vissa avseenden som vi här skriva. Bland de fordringar, man ställer på en strafflag, är ju den, att den skall vara så klar och tydlig, att en medborgare något så när vet, om han bryter mot den lagen eller icke, och att han icke skall ha alltför stor svårighet att ta reda på, om den handling, som han begår, är belagd med straff eller icke. Men i den delen brister förslaget ganska betänkligt. Straffbestämmelsen ha herrarne i 11 §: »Bryter någon mot förbud, varom i § 2 eller § 3 sägs, böte från och med två till och med ett hundra kronor». Nå, vad sägs nu i § 2 och § 3? Jo, jag skall ta ett konkret exempel, så att det blir litet begripligare. En värdshusvärd t. ex. här i Stockholm eller i vilken stad som helst, där köttbesiktningstvång är infört, får enligt lagen icke använda annat kött till sina gäster än det, som är försett med stämpel på sätt i lagen säges. Men då vill man väl tänka sig, att han ock är fri, ifall han köper sådant kött, som är försett med vederbörlig stämpel. Nej, det blir han inte utan vidare, om reservanternas förslag antages, ty då har han att göra även vissa andra undersökningar. Han måste nämligen ta reda på först och främst, vilka bestämmelser för besiktning av kött, som äro gällande i det samhälle, där han bor, låt mig säga, att det är i Stockholm. Vidare har han att försäkra sig om, från vilket samhälle den djurkropp är kommen, av vilken han köper ett stycke, om den är kommen från Linköping eller från något annat håll. Och för det tredje har han att ta reda på, hurudana de bestämmelser om köttbesiktning äro, som finnas på det ställe, där djuret är slaktat? När han så tagit reda på bestämmelserna för Stockholm — dem kan han ju en gång för alla ha på fickan — och när han vidare tagit reda på bestämmelserna i

det samhälle, denna kropp kommit från, då har han att jämföra dessa stadganden för att se, om de äro enahanda. Brister han därutinnan, tar han miste och tror, att bestämmelserna äro enahanda ehuru de icke äro det, eller har han icke tagit reda på dem, och skulle det sedan befinnas vid eventuellt åtal, att bestämmelserna äro olika, då skall han böta, men äro de lika, då blir han fri, då är det fullt lagligt och lojalt handlat. Mina herrar, jag tycker, att det är litet för långt gånget att skriva en kriminallag på det sättet.

Ur den *sakliga* synpunkt, som jag först framhöll, och ur den *rent formella synpunkt*, som jag nu uppehållit mig vid, anser jag, att denna bestämmelse är oantaglig, och tillåter mig därför yrka avslag å reservationen och bifall till utskottets hemställan i denna del.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! När herr Petersson i Lidingö har haft ordet, får jag alltid känsla av, för det första, att det är mycket tråkigt, att han icke har samma uppfattning som jag, och för det andra, att det är beklagligt, att jag själv icke har hans oerhörda förmåga, dels att när så behövs tillrättalägga en sak och dels att, när det faller honom in krångla till den, så att den synes för personer, som icke äro insatta i ämnet, vara alldeles omöjlig, som nog också denna sak torde synas en och annan efter hans anförande.

De teoretiska betänkligheter, han kom med, voro emellertid rena uppkonstruerade fall, såsom detta exempel med källarmästaren, som skulle gå omkring i affärerna och se, om köttet kom från en ort, där det icke var organtvång. Något sådant skulle icke kunna inträffa, ifall paragrafen antages, ty då får icke annat kött försäljas än sådant, som är besiktigt enligt enahanda bestämmelser, som äro gällande i det samhälle, där det finnes slakthus med organtvång. Följaktligen har han icke tillfälle att inom staden komma i konflikt med denna lagbestämmelse, ty möjligheten till den konflikt, som till äventyrs skulle kunna uppstå, har kommit långt tidigare än det tillfälle, då källarmästaren köper sitt kött. Den finns nämligen endast för den, som säljer köttet, och icke för den som köper det. Herr Peterssons framställning är en ren konstruktion, som visserligen låter rätt bra, när den framställes så här, men som i praktiken icke kan inträffa. Det var den ena saken.

För det andra — vi ha ju redan diskuterat den saken förut, men jag vill åter påpeka, dels är det så, att i § 6 föreslå vi konsekvenserna av vad vi föreslagit i § 5, och det är icke alls, som herr Petersson i Lidingö säger, att det är ett ekonomiskt slakthusintresse, utan det är rent hygieniska och sanitära intressen, som vi velat tillgodose.

Herr Petersson i Lidingö påstår, att om köttet är så bra, att man kan förtära det på andra platser, kan man förtära det även här. Det är icke alls säkert. När icke tillförlitlig kontroll finnes, kan man icke anse, att man med trygghet kan godtaga kött, som kommer från sådana städer utan verklig kontroll, även om man förtär sådant kött där.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Jag vill visserligen icke förlänga debatten, men jag skall dock be att få yttra några få ord.

Först skall jag be att få instämma med herr Petersson i Lidingö i hans påpekande, att det nog icke är riktigt, som herr Palmstierna säger, att vid denna paragraf det rör sig om intresseotsatser mellan stad och stad, ty naturligtvis menar herr Palmstierna, att icke något kött skall få införas exempelvis till Stockholm, utan att det är undersökt genom besiktning med organtvång, sedan må slakteriet ligga i en annan stad eller på landsbygden eller i ett municipalsamhälle eller var som helst. Det är alldeles givet, att han så menar, och under sådana förhållanden måste naturligtvis detta beröra landsbygden i första hand.

Nu söker herr Palmstierna i motionen visa, att det är en mycket stor oegentlighet därutinnan, att Kungl. Maj:t har beviljat Stockholm och åtskilliga andra städer dessa skärpta bestämmelser, som föreskriva organtvång, men att lagen samtidigt säger: ni få icke utnyttja detta fullt ut, utan ni måste ta emot kött från andra håll, som är stämplat under enklare förhållanden och besiktigt utan organtvång. Jag medger, att detta är en inkonsekvens, men det finns likvisst en möjlighet att införa konsekvens och ordning även här, och det är den möjlighet, som finnes omtalad här i motiveringen till 5 §, nämligen att Kungl. Maj:t gör, om jag så får säga, ett vertikalt snitt och förklarar, att allt nötkött, allt kött efter större djur, skall vara underkastat organtvång, då däremot allt kött från mindre djur, grisar och sådana, skall icke vara underkastat organtvång. Den vägen står framhållen till Kungl. Maj:ts begrundande i motiveringen till § 5, och den kan man ju gå in på, och då blir det ordning och reda över hela linjen. Alla anmärkningar, som framställt mot införandet av argentinskt kött, falla naturligtvis under sådana förhållanden. Jag kan inte heller se, att Stockholm eller någon af de andra större städerna, som infört organtvång, skulle bliva lidande på detta, tvärt om, de skulle så tillvida vinna på en sådan anordning, att de kunde vara säkra på, att allt kött efter större djur alltid bleve besiktigt med organ. Emellertid må nu detta bero på Kungl. Maj:ts prövning.

För övrigt vill jag säga, att herrar Östbergs och Palmstiernas motion står och faller med nödvändigheten av organtvång, d. v. s. med andra ord, att den är endast befogad i samma utsträckning som organtvånget är befogad, icke längre. Man hyser stora farhågor för att få ta emot kött från alla dessa slakterier, där besiktningens bestämmelserna icke äro så skärpta. Jag tror, att de farhågorna äro överdrivna. Det ligger naturligtvis i dessa slakteriers intresse — man skulle kunna säga, att de måste vara synnerligen starkt intresserade därav — att tillse, att det kött, som kommer ut från dessa slakterier, är förstklassigt och att ingen anmärkning kan riktas mot detsamma. Det är ett livsvillkor för dessa slakterier att icke föra ut en sådan vara, att de därigenom kunna riskera att förstöra sin marknad, och naturligtvis ligger det även i besiktningsveterinärernas intressen att tillse, att så icke sker. Jag tror alltså, att dessa farhågor äro synnerligen överdrivna.

För övrigt, om det skulle visa sig, att det komme underhaltigt

kött från sådana ställen oftare, än som vore skäligt, skulle det ju stå i Kungl. Maj:ts befogenhet att genom skärpta bestämmelser söka åstadkomma rättelse i detta avseende, och jag är också alldeles övertygad om, att det icke skall dröja länge, förrän även Kungl. Maj:t då vidtager behövliga åtgärder i detta fall.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Herr Palmstierna har icke åberopat någon statistik, när han här sökte misstänkliggöra det kött, som besiktigas utan organväng. Här i Stockholm är det ju ett visst Linköpingsslakteri, som mest låtit tala om sig. Köttbesiktnings- och slakthuslagen har tillämpats här i Stockholm i ungefär 15 månader, från visst håll söktes det från allra första början att här misstänkliggöra detta Linköpingskött. Med den kännedom om hälsovårdsmyndigheterna här i Stockholm, som man har, är det även tydligt, att de sökt göra vad de kunnat för att i de fall, där besiktning av kött utan organ förekommit, påvisa, att köttet vore otjänligt till människoföda, men man har icke i något enda fall kunnat påvisa detta. Jag skulle kunna stå herr Palmstierna till tjänst med litet statistik i den vägen, eftersom han tycks ha glömt bort statistiken denna gång. Jag kan nämna, att såväl vid slakthuset som vid köttbesiktningsbyråerna här i Stockholm har det inträffat, att fastän organen voro med och veterinär övervakade hela gången vid slakten, i åtskilliga fall köttet befunnits sjukt och odugligt till människoföda. Slakthusdirektionen har en gång avgivit förklaring över detta, och det hette då, att detta berodde på slakthuspersonalens bristande skicklighet. Jag tycker, att detta är något, som visar, att de farhågor, som herr Palmstierna nyss uttalade, äro alldeles oberättigade, och därför är det onödigt att bifalla motionen. Vi äro naturligtvis alla ense om, att man icke i onödan bör försvåra förmedling av livsmedel från producenterna till konsumenterna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad. Efter av herr talmannen i överensstämmelse med de gjorda yrkandena framställda propositioner blev den av utskottet föreslagna lydelsen av momentet godkänd.

§ 6, mom. 4.

Godkändes.

Efter föredragning av § 6, mom. 5 yttrade:

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Den nu förevarande paragrafen innehåller ungefär detsamma som den gamla lagparagrafen rörande denna sak. Ordalagen äro något förändrade, men i sak har ingen ändring skett. Av ordalagen framgår, att det kött, som icke är tjänligt till människoföda, får beslagtagas av vederbörande myndighet i stad, och sedan skall köttet användas till tekniskt bruk samt att

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

köttets ägare är berättigad att utfå ersättning svarande mot köttets värde vid sådant användande. Det torde nu kunna ifrågasättas, huruvida icke lantbrukaren själv skulle kunna få taga hem detta kasserade kött och använda det på det sätt, som för honom är fördelaktigt, åtminstone skulle detta kunna gå för sig i en del fall, där det icke är fråga om några svåra smittosamma sjukdomar eller dylikt. En ofta förekommande anledning till, att kött kasseras, är att köttet surnat. Detta mera sedan organtvånget tillämpas. Men när kött en gång blivit surt, så förbjuder sig dess användande såsom människoföda av sig självt, ty det är då omöjligt att förtära. Men sådant kött kan likväl användas för olika ändamål och har i alla fall ett visst värde. Med nu rådande priser äro benen efter ett medelstort nötkreatur värda omkring 4 à 5 kr., men om djuret har blivit kasserat, så får icke bonden taga hem någon del därav, utan vederbörande slakthusmyndigheter tager hand om alltsammans.

Nu står det i detta moment, att ägaren skall ha ersättning för köttet. Men huru göra slakthusstyrelserna och myndigheterna i detta fall? Ja, vad Göteborg beträffar, så vill jag nämna, att under de 8 år, som denna lag där tillämpats, har jag icke hört talas om ett enda fall, där ägaren fått vad han varit berättigad att utfå enligt denna paragraf. Jag har talat med många personer, som fått kött kasserat, och jag har verkligen särskilt bemödat mig att få reda på, om det någon gång hänt, att de fått betalt i ett dylikt fall, men, nej, de ha aldrig fått ett öre. Jag har även gjort liknande förfrågningar här i Stockholm, där, som sagt, lagen tillämpats i 15 månader, men varenda en, jag talat med, har förklarat, att han aldrig fått vad han skulle ha. Göteborgs stad får årligen in mellan 20- och 30,000 kronor på försäljning av en del preparat, som framställts just ur dylikt kasserat kött, men bönderna få icke något därav. Jag skall be att få såsom betecknande fastslå och betona, huru en del slakthusstyrelser och stadsmyndigheter efterleva de lagar, som finnas, och huru de behandla bönder, när de själva kunna komma åt att sko sig mer eller mindre. De krypa alltid bakom denna vackra mask, att de äro auktoriteter på detta område och att de äro tillsatta att övervaka, att människornas hälsa icke utsättes för risken att på det ena eller andra sättet förstöras.

Nu betyder ju det, som det här gäller, icke så särdeles mycket, utan Göteborgs och även Stockholms slakthus må gärna fortfarande såsom hittills ta allt detta, som bönderna rätteligen skulle ha. Jag skulle egentligen för att icke belasta dessa myndigheters samveten med mera, än vad där redan förut finnes, ha velat yrka avslag å detta moment, men som jag vet, att, glädjande nog, en hel del andra städer göra rättvisa åt köttägarna i detta fall — jag vill i det avseendet särskilt nämna Malmö — må ju detta lagstadgande få kvarstå, och jag har därför, herr talman, icke något yrkande att framställa.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman! Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag till lydelse av momentet godkändes.

§ 7.

Godkändes.

Sedan § 8 nu föredragits, begärdes ordet av

Herr Andersson i Grimbo, som yttrade: Herr talman! Beträffande den nu föredragna paragrafen har jag motionerat, att räkenskaperna för köttbesiktningen och för slakthuset skola särskiljas så, att köttbesiktningsavgifterna må kunna sättas allenast till det belopp, som täcker själva omkostnaderna för besiktningen. Emellertid har utskottet icke ansett en sådan bestämmelse vara behöflig, och i motiveringen för sitt avslagsyrkande säger utskottet, att utan något vidare tillägg äro de föreskrifter, som i detta avseende meddelas i lagförslaget, tillfyllestgörande för vinnande av det ändamål, som i motionen avses. Jag har således i sak fått rätt och är därför fullt nöjd med det slut, vartill utskottet här kommit. Jag har även förut tolkat lagen så, som utskottet här gjort. Detta framgår bland annat därav, att jag förra året här under en debatt i Andra kammaren i en annan fråga kom att omnämna, att man i Göteborg, där avgifterna till köttbesiktningsbyrån äro för höga, en del år orättvist tillgodogjort sig nettobehållningen med bortåt 100,000 kronor. När ärendet i fråga kom till Första kammaren, uppträdde där en ärad Förstakammarledamot, vilken i åtskilliga år suttit i slakthusstyrelsen i Göteborg, och han var grannlaga nog att i det sammanhanget framdraga mitt namn. Han sade bland annat, att jag hade stått här i denna kammare och handskats ovarsamt med sanningen. Han sade även, att Göteborgs stad hade tagit betydligt lägre avgifter vid köttbesiktningsbyrån, än vad man hade rättighet att begära. Jag förebrädde honom sedan hans uppträdande mot mig. Han svarade: »Ja, det där kände jag icke till, utan jag fick uppgiften därom av viss slakthusdirektör!» Det är emellertid tydligt, att det är samma förhållande här i Stockholm som i Göteborg, så att man tager högre avgifter, än man har rättighet till, och sedan använder den inkomst man på det sättet får för att förrenta de millionkapital, som äro nedlagda i de stora slakthusen. Det torde nu vara tydligt ådagalagt, att dessa avgifter äro för höga, och hoppas jag, att den ärade Förstakammarledamoten, som förra året framträdde som ett slags rättfärdighetsapostel, söker få till stånd rättelse i detta fall, och är det så, att han icke själv kan ordna upp saken, får man väl förutsätta, att den ärade slakthusdirektören även nu skall hjälpa honom till rätta.

Jag har, herr talman, icke heller beträffande denna paragraf något som helst yrkande att framställa.

Härpå anförde

Herr Pettersson i Bjälbo: Jag vill endast nämna, att utskottet varit så gott som utan undantag enigt med herr Andersson i Grimbo om, att något bör göras härutinnan, men utskottet har ansett, att allt, som här i lagtexten kan föreskrivas om denna sak, blivit iakttaget.

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 45.

Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)

Att emellertid något ytterligare behöves göras, är tydligt och klart. Jag har här en taxa för dessa avgifter här i Stockholm, och där ser man, att besiktning och slakt av ett djur icke kostar mer än enbart besiktning av samma djur. Och det kan ju icke vara skäligt att taga lika mycket betalt för allenast besiktning som för både besiktning och slakt. Jag hoppas därför, att Kungl. Maj:t tar denna fråga under allvarligt övervägande, då dessa taxor nu skola fastställas.

Jag skall, herr talman, nu endast be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets förslag till paragrafens lydelse.

§ 9.

Denna paragraf hade i Kungl. Maj:ts förslag erhållit följande lydelse: Utan hinder av bestämmelserna i denna lag må Konungen meddela föreskrifter angående kontroll av kött, som införes till riket, samt av kött, avsett för utförsel ur riket. Ej heller må lagens bestämmelser utgöra hinder för Konungen att medgiva ej mindre att i stad med slakthustväng nedslaktning av kreatur må verkställas, förutom i det offentliga slakthuset, i annan huvudsakligen för utförsel av kött ur riket avsedd och under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning (exportslakteri), än även att kött av kreatur, slaktat i exportslakteri, må efter besiktning och stämpling, som av Konungen föreskrives, till salu hållas, utbjudas eller användas för ändamål, som i § 2 omförmåles, jämväl inom samhälle med köttbesiktningstväng.

Med avseende å denna paragraf hade herrar *Antonsson* och *Rydén* i de av dem väckta, lika lydande motionerna, föreslagit att till paragrafen skulle fogas ett så lydande tillägg: »dock att, där samtidigt slakthustväng är gällande, besiktning och stämpling skall ske genom nämnda samhälles försorg enligt där gällande taxa».

Vidare hade i herr *Anderssons* i Grimbo förut åberopade motion föreslagits, att klara och tydliga bestämmelser måtte inflyta i förevarande lagförslag i syfte att de svenska köttproducenterna i avseende å besiktning och kontroll icke i något fall måtte sättas i sämre ställning än importörer av utländsk köttvara.

Utskottet föreslog, att paragrafen skulle lyda sålunda: Utan hinder av bestämmelserna i denna lag må Konungen meddela föreskrifter angående kontroll av kött, som införes till riket, samt av kött, avsett för utförsel ur riket.

Ej heller må lagens bestämmelser utgöra hinder för Konungen att medgiva att i stad med slakthustväng nedslaktning av kreatur må verkställas, förutom i det offentliga slakthuset, i huvudsakligen för utförsel av kött ur riket avsedd och på av Konungen fastställda villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning (exportslakteri).

Jämväl må Konungen utan hinder av lagens bestämmelser med-

giva att såväl kött av kreatur, slaktat i exportslakteri, vare sig i stad eller på landet, som ock kött av kreatur, slaktat i annan, utom stad belägen och på av Konungen fastställda villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning må efter besiktning och stämpling, som av Konungen föreskrives, till salu hållas, utbudas eller användas för ändamål, som i § 2 omförmäles, jämväl inom samhälle med köttbesiktningstväng.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Mot utskottets förslag hade emellertid herrar *Petrén, Persson* i Norrköping och *Borg* anmält reservation.

Paragrafen föredrogs, varefter ordet på begäran lämnades till

Herr Rydén, som yttrade: Det lönar sig knappast att här framställa ett yrkande, som avviker från utskottets förslag, och jag hade även tänkt att avstå från att yttra mig i denna fråga, men under debatten här i dag har framkommit en del saker, som gör, att jag känner det som en hederssak att inlägga en gensaga mot en del av vad som här sagts. Denna debatt har ju fått en stark färg av de mellanhavanden, som herr Andersson i Grimbo och den befolkning, som han närmast representerar, har haft med Göteborgs slakthus. Här har under denna debatt en kommunal myndighet i Göteborg, som icke har någon försvarare här, oavbrutet fått sitta på de anklagades bänk och blivit tillvitad en mängd saker, i fråga om vilka det är för kammaren omöjligt att bedöma, om det, som här sagts, är fullt rättvist eller ej. Detta har gjort, att jag icke velat blanda mig i denna debatt på ett tidigare stadium. Förra gången frågan var före och även i dag har man från det håll, som är fientligt sinnat mot Göteborgs slakthusstyrelse och som har sina representanter på Göteborgs- och Bohuslänsbanken, framställt saken så, som om jag i min motion skulle ha åsidosatt intresset av att få billigare levnadskostnader i städerna. Jag sade förra onsdagen, att jag betraktar denna lagstiftning såsom synnerligen svår och grannlaga, och debatten har ju klarlagt, att här stå intressen mot intressen och berättigade intressen mot berättigade intressen, och det är ytterst svårt att här kunna genom en lag rättvist avväga åt alla håll, vilket ju är vad jag här med min motion åsyftar. Enligt min uppfattning är slakthusintresset ett av städernas berättigade ekonomiska intressen, och det glädde mig att höra herr Petersson i Lidingön framhålla detta i motsats till den ytterlighetsständpunkt, som representeras av en granne här till mig, då han nämligen medgav, att man borde taga hänsyn till detta städernas berättigade intresse. Det är detta, som jag velat framföra i min motion genom det tillägg, som jag där föreslagit till § 9. Slakthusen äro ju inga affärsföretag, utan de för dem gällande taxorna regleras ju av andra myndigheter, och det står tydligt föreskrivet, att de icke få taga någon vinst, utan det högsta de få gå till är att taga ränta på det nedlagda kapitalet. Vad Malmö stads slakthus vidkommer, vågar jag säga, att där icke utvecklar sig någon onödig lyx eller dylikt, utan det har varit ett företag, som enligt min uppfattning länt samhället till nytta. Det har emellertid gått dåligt i ekonomiskt av-

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

seende, beroende på, att taxorna fastställts av andra myndigheter och man icke fått anlägga rena ekonomiska och affärssynpunkter på företaget. Det har gjort mig ont att höra, att man här velat från lantmannahåll framställa slakthusen, ja, man har i det sammanhanget icke nämnt Malmö, utan endast Göteborg — såsom något, som vore motsatt lantmännens intresse och som vore rent av fientligt mot eller skadligt för allmänhetens intressen. Så bör man enligt min uppfattning icke se denna sak. I Malmö, där vi nu haft slakthus rätt länge, råder en allmän belåtenhet med detsamma, och jag tror, att om man skulle fråga lantmännen från Malmöhus län om denna sak, så skulle man nog finna, att de icke ville uppträda mot Malmö slakthus på samma sätt, som herr Andersson i Grimbo här uppträtt mot Göteborgs slakthus. Nej, belåtenheten är nog i allmänhet rätt stor. Även om det kan vara så, att slakthuset medfört en fördyring av ett par öre å högsta klassens kött, har det dock medfört en stor nytta för arbetarbefolkningen så till vida, att tack vare just slakthuset har en del billigare slag av kött kommit in på marknaden, som icke förut fanns där, så länge man icke hade ett slakthus, såsom inälvorna och de organ av djuren, som lantmännen i dag så kraftigt förfäktat rätten att få behålla hemma. Detta har nu kommit in på köttmarknaden, och det har därigenom blivit tillfälle för arbetarbefolkningen att för billigt pris kunna förskaffa sig näringsmedel, som, enligt vad som vitsordas från alla håll, äro både nyttiga och användbara. Vidare har slakthuset medfört en annan sak, nämligen att kött, som man eljest skulle helt enkelt ha ratat, genom lämplig behandling i slakthuset, nämligen genom sterilisering, gjorts användbart till människoföda och kunnat försäljas till billigt pris. Allt detta har visst icke saknat sin betydelse i de små medborgarnas hushållsbudget, och därför vill jag säga lantmännen här i kammarerna, att det är fullkomligt orättvist emot mig och dem, som underskrivit min motion, då man säger, att vi åsidosatt den synpunkten, att arbetarbefolkningen och småfolket över huvud taget böra beredas möjlighet till billigare livsmedel. Så långt min erfarenhet från den stad, som jag representerar, sträcker sig, har slakthuset visat sig vara till nytta, och man har på alla håll varit nöjd med detsamma. Jag har icke hört lantmännen där nere framkomma med sådana klagomål, som vi här hört framkomma från ett visst håll mot ett annat slakthus. Jag får säga, att om det på ett håll är berättigat missnöje på detta område, så är det icke lagen, som är orsaken därtill, utan det måste då vara andra förhållanden, som åstadkommit detta.

Nu är det ju klart, att ett införande av denna slakthuslag kommer att i väsentlig mån förstöra intresset för slakthusinstitutionen. Det har ju hittills icke upprättats mer än 4 å 5 slakthus i landet, och efter min övertygelse kommer efter denna lags tillkomst icke några nya dylika slakthus att byggas, utan det är exportslakterierna, som här fått ett stort handtag. Exportslakterierna äro ju naturligtvis också ett samhällsintresse, särskilt ifall de ha fått formen av andelsföretag, alltså äro kooperativa företag. Det intresse, som exportslakterierna representera, är, vågar jag säga, ett intresse, som man har all anledning att tillgodose, men såvitt jag känner till, äro 80

eller 75 procent av alla exportslakterier rent enskilda företag, i vilka lantmännen själva icke ha några ekonomiska intressen. Någon kooperation har där icke förekommit, och därför vill jag säga, att det är bra hårt att se, att man här stiftar en lag, som direkt gynnar dessa enskilda exportslakteriintressen på bekostnad av de samhällen, som byggt slakthus, icke såsom affärsföretag, utan, vill jag säga, av sociala och hygieniska motiv. Detta finner jag, som sagt, vara hårt, och jag har därför här försökt att förslagsvis framställa ett yrkande, som skulle tillgodose dessa samhällens berättigade intressen. Mitt förslag kommer icke enligt min uppfattning att medföra en sådan dubbelstämpling eller dubbelbeteckning, som man sagt: det har icke med motionen avsetts, ty något sådant behöves icke, utan vad motionen avser är att förlägga besiktningen till den stad, där varan skall försälas.

Jag har, herr talman, här velat begagna detta tillfälle till att något litet reagera mot de rent överdrivna skildringar, vi här hört, och de enligt min uppfattning alldeles ohemula beskyllningar, som framkommit mot en myndighet, slakthusstyrelsen i Göteborg, som här i dag liksom även förra gången suttit på de anklagades bänk utan möjlighet att försvara sig. Jag har här även velat betona, att sådant tal icke har någon tillämplighet med avseende å det slakthus, som vi byggt i Malmö.

Herr talman! Jag inser utsiktslösheten av att här kunna få något yrkande igenom, och jag skall därför avstå från att nu framställa något sådant.

Vidare anförde:

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Första stycket av nu förevarande § 9 lyder: »Utan hinder av bestämmelserna i denna lag må Konungen meddela föreskrifter angående kontroll av kött, som införes till riket». Jag ber nu att få yttra några ord angående denna fråga.

På sin tid tillsattes en kommitté för att verkställa utredning angående import och export av kött. Denna kommitté avgav sitt betänkande i december 1909. Lantmännen ha nu i flera år väntat på, att regeringen skulle komma med något förslag rörande import av kött. Något sådant förslag har emellertid ännu icke kommit, fastän kommittén framlagt ett fullständigt lagförslag i det avseendet. Icke mer än dessa 3 $\frac{1}{2}$ rader ha kommit rörande den saken. Det heter här, att Konungen skall meddela föreskrifter för import av kött. Ja, denna rätt har ju Konungen haft hittills, och jag anser det därför vara alldeles onödigt, att man skall föra in denna bestämmelse i lagen endast för att lugna lantmännen, som gått och väntat på en lagstiftning i ämnet. Det är en stor misräkning, att man icke fått mera av herr statsrådet, än vad som här är fallet.

Vidare heter det i fortsättningen av samma stycke: »— — — — — samt av kött avsett för utförsel ur riket.» Ja, även i det avseendet, när det gäller export, har Konungen hittills haft befogenhet att utfärda de föreskrifter, som ansetts erforderliga. Man har här, när det gäller exporten, att göra bestämmelser av två olika slag. Dels

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

måste man iakttaga bestämmelserna i det land, dit köttet skall införas, och dels vill man ju även bevara den marknad, man vunnit för sina exportvaror i utlandet. Jag vill i detta sammanhang erinra om runmärket för smör och fläsk, vilket ju visat sig vara till synnerlig fördel för lantmännen.

Jag kan, som sagt, icke fatta, varför detta första stycke av § 9 skall intagas i lagen. Någon ändring i det avseende, som jag här skulle önska, kan nu icke vidtagas, men för att ej i onödan göra lantmännen uppmärksamma på, att de här befinna sig i sämre ställning än importörerna äro och för att så långt som möjligt bevara husfreden, skall jag nu yrka avslag å hela första stycket av förevarande paragraf.

I fortsättningen av denna paragraf givas bestämmelser angående exportslakterier och dylikt. Enligt den gamla § 3 hade föreningar och andra dylika sammanslutningar rättighet att uppföra slakterier, som ställdes under offentlig kontroll. Enligt de nya bestämmelser, som här föreslås, skulle det bero på Konungen, huruvida sådant medgivande skulle lämnas. När vi veta, att utvecklingen går i den riktningen, att det i allt större utsträckning uppstår ekonomiska sammanslutningar lantmännen emellan, innebär denna ändring, säga vad man vill, onekligen en försämring och ett hinder för den kooperativa rörelsen bland lantbefolkningen. Jag skulle därför ha önskat, att den gamla § 3 hade bibehållits oförändrad, men det är ju icke värt att tänka på att nu få till stånd någon ändring av det föreliggande förslaget i överensstämmelse med vad jag här uttalat, varför jag inskränker mig till det yrkande, som jag här förut framställt.

Vad herr Rydén yttrat mot mig — så kan icke vare sig han eller någon annan påvisa, det jag överdrivit. Hans motion bemötte jag i onsdags.

Herr Pettersson i Bjälbo: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Skivarp: Jag vill blott yttra ett par ord. Den erfarenhet, som vi uti Malmöhus län ha på detta område, är den, att slakthuset i Malmö icke visat sig vara till skada för lantbrukarna, utan tvärtom ha vi funnit, att det varit lantmännen till gagn. Tack vare tillkomsten av detta slakthus, ha vi kunnat exportera kött, som varit utmärkt och till goda priser, och vidare har man inom det samhälle, dit detta slakthus är förlagt, kunnat förskaffa sig prima kött. Vad exportslakteriet i Trelleborg beträffar, tror jag, att det är en god affär, och lantmännen äro även mycket nöjda med detta, liksom med slakthuset i Malmö. Detta är den uppfattning jag fått, och jag har talat med rätt många om saken. Dessa offentliga slakthus äro, som nämnt, icke byggda för att giva förtjänst, utan samhällena ha uppfört dem för att kunna få en ordentlig kontroll över de varor, som allmänheten inne i städerna skall förtära. När städerna underkasta sig dessa uppoffringar, må man väl icke heller förtänka dem, att de vilja ha någon inkomst för allt detta. Jag kan icke undgå att tycka, att det varit alltför stor opposition mot slakthusen; de äro enligt min mening till nytta för invånarna inom sam-

hällena, på samma gång som de även äro till gagn för den allmänhet, som skall leverera varor till dessa slakthus. Om vi t. ex. tänka oss, att det skulle bli uppsjö på kreatur och man icke har slakthus, så faller priset genast, då det icke finnes någon, som kan taga emot alla dessa kreatur. Det blir då mellanhänder, som komma att köpa upp dem, och prisfallet kan för dem, som leverera kreaturen, bliva kännbart nog. Om däremot slakthus finnes, så är det möjlighet att där kunna få kreaturen slaktade, och sedan kan köttet hängas in i kylhuset. På det sättet undviker man, att allt köttet kommer ut i marknaden på en gång och man kan under hand reglera detta. Hur man än vänder saken, är det dock så, att slakthusen bliva till nytta och gagn såväl för lantmännen som för konsumenterna i samhällena, och jag kan därför för min del icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.
(Forts.)*

Herr Andersson i Grimbo: Det är endast en formell anmärkning, som kan göras med anledning av det yrkande, jag här nyss framställde. Om första stycket av förevarande paragraf uteslutes, bör det stycke, som nu är stycket nr 2 och som då skulle bli första stycket, börja på följande sätt: »Ej må lagens bestämmelser utgöra hinder för Konungen att medgiva» etc.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Blott ett par ord! Det är givet, att jag icke har anledning att taga åt mig, vad herr Andersson i Skivarv hade att säga om slakthuslagen och slakthusen. Jag har icke uttalat klander mot slakthusen. Varifrån klandret kommit, vet jag icke. Jag tror, att slakthusen hava och komma att få en viktig uppgift, jag menar de kommunala. Men det finns också ett annat behov, som mer och mer tränger sig fram. I samma mån som exporten, i synnerhet av fläsk, ökas väsentligt, framträder nämligen givetvis ett behov av exportslakterier vid sidan av de kommunala slakthusen. Det är väl ingen, som menar, att man, när det gäller anläggande av exportslakterier, skall vänta och se, om icke de kommunala slakthusen kunna utvecklas, så att de kunna fylla detta behov.

Nu har herr Andersson i Grimbo sagt, att man i § 9, varom nu talas, gjort en försämring, därigenom att man till Kungl. Maj:t öfverflyttat den rätt, som förut varit given åt Konungens befallningshavande i respektive län, nämligen rätten att godkänna de slakthus, som behövas utöver de kommunala, således även exportslakterier, och meddela föreskrifter rörande kontrollen av dessa. Herr Andersson i Grimbo bör förstå, att i och med exportens ökande ställes också krav på, att vi inom landet ha en sådan kontroll, att vi åtminstone kunna proponera, att den skall godkännas i det land, till vilket man exporterar, och särskilt gäller detta i fråga om fläsk. Vi ha således behov att för fläsk få ett nationellt märke, som gör, att det godkännes i importlandet, d. v. s. England. Detta kan faktiskt icke åstadkommas med mindre, än att vi här i landet få bättre kontroll och mera betryggande bestämmelser i detta avseende, och det är vad man vill vinna genom att lägga detta i Kungl. Maj:ts hand. Jag tror, att

*Lag ang.
köttbesikt-
ning och
slakthus.*

(Forts.)

detta icke innebär en försämring, utan tvärtom en förbättring, och att det ovillkorligen kräves av de nya förhållanden, i vilka vi nu kommit.

Herr Andersson i Skivarp: Jag vet icke, var herr statsrådet fått det ifrån, att jag riktat något klander emot honom. Jag undrar, om herr statsrådet varit inne under hela tiden och hört, vilka anfall man riktat mot slakthusen, dels under detta sammanträde och dels under den förra debatten.

Göteborgarna få svara för, hur de ha det ställt med sina slakthus. I Malmöhus län hava vi emellertid såväl ett offentligt slakthus som exportslakterier, och alla hava skött sig så, att de borde få bibehållas utan att det behöfve bli något bråk därom från något håll. De göra nytta var på sitt område, och det tror jag, att jag också nämnde i mitt förra anförande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på bifall till samma förslag med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Andersson i Grimbo; och fattade kammaren beslut i överensstämmelse med den förstnämnda propositionen.

§§ 10—16, slutstadgandet samt lagförslagets rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

§ 5.

Vid härefter skedd föredragning av lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 3, 4 och 7 §§ i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande nr 45, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande tullsatser å spannmål samt upphävande av tullarna å korn och smör.

*Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.*

Punkten 1:o, angående ändring i gällande tullsatser å spannmål.

Uti en inom Andra kammaren av herr *Månsson m. fl.* avgiven, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 126, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta att göra följande ändringar i nu gällande tulltaxa:

»tullen å råg, vete och korn; ävensom ärter och bönor, tjänliga till människoföda, 2 kronor per 100 kilo, havre; ävensom vicker, soyabönor samt andra ärter och bönor, ej till nästföregående rubrik hänförliga, fria; malt, även krossat, 100 kilo 3 kronor 50 öre; majs, fri; mjöl och gryn, alla slag; ävensom mjöl av arrowrot och andra vegetabilier, ej till annan rubrik hänförligt, 100 kilo 3 kronor 50 öre.»

*Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade dock avgivits av herr *Månsson*, som yrkat bifall till sin motion.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, lämnade herr talman-
nen på begäran ordet till

Herr *Månsson*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Utskottet har avstyrkt motionärernas förslag med bl. a. den motiveringen, att livsmedelstullarna hava »ett så intimt samband med de tullar, som utgöra skydd för industriens alster, att en väsentlig nedsättning av de förra säkerligen skulle påkalla förändringar äfven med avseende å de senare». Det säger vidare: »I sådant hänseende må påpekas, att jordbruket och dess binäringar i deras egenskap av viktiga avsättningsområden för landets industri röna påverkan av de högre priser på arbetskraft och redskap, som betingas av det tullskydd, industrien åtnjuter.»

Nu kan man icke precis uppdraga en bestämd gräns mellan å ena sidan jordbruks-, livsmedels- och å andra sidan industritullarna, ty det är många industritullar, exempelvis på margarin, mjöl och alster av bageriverksamheten, som måste anses vara livsmedelstullar.

Jag skall icke närmare beröra det gamla talet om, att tullarna förorsaka högre priser på arbetskraften. Det är lika många gånger bemött, som det framkommit, och för varje gång kraftigare bemött, än det framförts. Men man vet ju väl, att den drunknande aldrig släpper ett halmstrå, och när man har så få och så svaga argument, som protektionisterna alltid bestått sig med, då begriper man, att de i förtjusning hakat sig fast vid det så många gånger ihjälslagna argumentet, att tullarna skapat dyrare arbetskraft. Jag hade för öfrigt tillfälle att syssla med detta i det anförande, jag höll förra onsdagen. Arbetslönerna hava stigit över hela världen. Man tvistar om, huruvida de stigit per tillverkad nyttighetsenhet överallt, maskinerna ha infört ett annat arbetssätt, så att en man tillverkar mycket fler nyttigheter nu än förr på en viss tid. Att de stigit per timme, per dag, per månad, per år, det erkänna alla, och detta gäller lika över hela världen. I frihandelsländer hava lönerna stigit avsevärt mer, än vad de gjort i tullskyddade länder; och detta finner jag helt naturligt. Ty det är klart, att när de, som arbeta, betala en avsevärd del av priset för de varor, de köpa, i skatt till arbetsgivare och fabrikanter och

*Ang. ändring
i gällande
tullsatsen å
spannmål.*
(Forts.)

vidare en stor indirekt skatt till staten, måste deras hem bliva urgröpta, svagare, mindre kraftiga att stå emot en attack från det håll, där man vill pressa upp arbetstiden och pressa ned arbetslönerna. Detta är solklart, och ingen i hela världen bestrider mig veterligen det. Följden är, att lönerna med naturnödvändighet måste vara lägre i ett tullskyddat land och högre i ett med detta för övrigt jämnställt frihandelsland. Friherre Nils Ericson sade också i Första kammaren den dag, då tullarna genomtrufades, att *ingen arbetsgivare betalar mer, än han är tvungen till*. Om jag har en fabrik, har jag icke råd att idka välgörenhet. Jag betalar mina råvaror och min arbetskraft till gängse pris, men ingenting därutöver. Det må vara mina arbetares ensak att genom organisation och på andra vägar söka erhålla verklig valuta för den vara, som de sälja. För mig gäller det att kunna bjuda marknaden en konkurrenskraftig vara. Det är *min* uppgift.

Däruppe i det utskott, där jag är suppleant, har det för dem, som nu i allmänhet åberopa sig på industritullarnas tillvaro som betingelse för att behålla jordbrukstullarna, icke saknats tillfälle och medel att avsevärt sänka, ja, rent av bli av med industritullarna. Där har t. ex. varit fråga om tullen på superfosfat, på cement, på järnplåt, kopparplåt, havregryn, risgryn och på alla möjliga andra produkter. Ja, när det gällde en så oskyldig artikel som reveteringsmattor, vars tillverkning tillgår på det sättet, att några barn på vintern springa ut på isen och riva av torr vass och binda ihop den med garn, till och med då tyckte man sig vara förfärligt tillmötesgående, när man rättade ett misstag, som gjorts av tulltaxekommittén och Riksdagen, då man fått ändra dessa mattors värdetull till viktull. Det ansågs som ett stort tillmötesgående, då man häromdagen reviderade tullen till rimliga proportioner.

Man kämpar vid varje tillfälle för att erhålla beskattningsrätt eller skydd, som man kallar det. Jag vill försäkra de herrar, som ivrigast ropa, när det gäller att sänka spannmålstullarna, att vi icke kunna avvara dem, eftersom vi hava industritullar; jag vill försäkra dem, att jag skall bli dem en villig hjälpare, när det gäller att kapa av industritullarna, hur djupt de än vilja gå. Man vill icke här gå rakt på sak och säga: vi vilja icke vara med om att sänka mjöltullen och spannmålstullarna.

Man säger nu i betänkandet, att jag endast yrkat på jordbrukstullarnas sänkning. Detta är alldeles fel. Jag har visserligen yrkat på en sänkning av 1 krona 70 öre per deciton på jordbrukstullen eller att tullen å vete, råg och korn må sänkas från nuvarande 3 kronor 70 öre till 2 kronor. Men på motsvarande industritull, nämligen tullen på mjöl och gryn, yrkar jag en sänkning av 3 kronor per deciton, eller att nuvarande tullsats kronor 6: 50 skall sänkas till 3: 50. Jag yrkar alltså en sänkning av 3 kronor på industritullarna och av 1 krona 70 öre på jordbrukstullarna. Likväl säger man: vi kunna icke kapa av jordbrukstullarna, därför att industritullarna icke följa med.

De spannmålstullar, vi nu hava i Sverige, äro visserligen icke enastående, icke de högsta i världen, men i genomsnitt tillhöra våra tullar de allra högsta. Det är blott Spanien, Tyskland, Österrike-Ungern,

som gå före, och så Grekland, som är alldeles tvunget att för att få något i statskassan taga upp skatt i denna form, medan det annars vore omöjligt att taga ut någon skatt ur det fattiga landet.

Men för övrigt äro våra spannmålstullar så höga, att det är en verklig skam. Vi hava 3 kronor 70 öre i tull för vete, råg och korn, under det att Norge har för vete 60 öre, för korn 22 öre och för havre 40 öre. Vi hava 6 kronor 50 öre för vetemjöl, och Norge har 2 kronor, ja, d. v. s. ser jag efter i den tyska generaltulltaxan för alla jordens stater, så finner jag, att den högsta tullsatsen i Norge är 2 kronor, medan mest gynnade stater hava 50 öre i tull på rågmjöl. Tror någon, att det därför växer mindre korn och råg på en viss areal jord av visst jordbruksvärde i Norge än i Sverige? Visst icke.

I Belgien finnas inga spannmålstullar utom tullen på havre, som märkvärdigt nog uppgår till 2 kronor 20 öre, och vetemjölstullen på 1 krona 43 öre. I Holland, England, Finland, Ryssland och Danmark finnas inga spannmålstullar. Om någon tror, att man exempelvis i Finland eller Danmark i jordbrukshänseende är sämre ställd än här, bedrager han sig. Om det icke vore för att spara tiden och ej trötta kammaren, skulle jag kunna draga fram bevis för detta till i övermorgon kväll utan avbrott.

Uppå i utskottet är man ganska vankelmodig av sig. När vi vilja sänka en tull, äro medlemmarna i utskottet så förfärligt frihandelsvänliga, att de vilja sänka alla tullar; det behövs blott en smula utredning. Men när vi komma med en sådan motion som partimotionen och det gäller avskrivning utav en viss del av alla tullar och därtill utredning med avseende på resten, är man åter så eftertänksam, att man icke vill vara med om att sänka några tullar över huvud taget, och absolut icke generellt, ty det verkar så olika. Nej, säger man, kom då hit med en tull i sänder, så skola vi se på den och möjligen sänka den. Vi komma återigen med en tull i sänder. Visan har förändrats; man kommer nu och vill sänka alla tullar, men det måste vara utredning och system i det hela. Jag vet icke, vad man skall kalla denna utskottets hållning. Jag vet icke, vart liberalismen har tagit vägen inom utskottet, och för övrigt icke heller, var socialismen håller till.

Med ett bifall till mitt och mina medmotionärers förslag skulle ändå vårt land stå såsom det nionde i ordningen i hela världen med avseende på vetemjölstullens höjd och såsom det fjärde eller femte med avseende på rågmjölstullarna. Vår vetetull blir fortfarande den åttonde, rågtullen blir den sjätte och korntullen likaså den sjätte, uppifrån räknat av alla världens tullar. Det synes mig i alla fall vara rätt kraftigt, när vi tänka på, att det bland dem, som ha ännu högre tullar än vi, det finnes en del länder, som regeras på ett sådant sätt, att det närmar sig utplundring av dem, som icke hava medbestämmanderätt i statens styrelse.

Jag skall nu något fortsätta med mitt förra anförande från onsdagsdebatten, som jag då avbröt, emedan kammaren började bli trött. I detta nämnde jag, att tullarna icke alls beträffande odlingens tillväxt hava fyllt de förhoppningar, man ställde på dem. Systemet har icke kunnat förverkliga de löften, som man så rikligt strödde

*Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.
(Forts.)*

Ang. ändring i gällande tullsatser å spannmål. omkring sig, när man genomtrufade dessa tullar. Det kan sättas i fråga, om ens godsägarna ha fått de förhoppningar uppfyllda, som de ställde på systemet.

(Forts.)

Nu vet jag, att vissa herrar alltid studera noteringarna med ett visst mål för ögonen, nämligen att kunna påvisa ett tillfälle, när det på världsmarknaden är ett sådant utbud av spannmål, att priset här hemma pressas ned, så att det blott är en och annan krona, som skiljer mellan världsmarknadens och våra priser här. Men ser jag på Stockholms handelskammares noteringar i genomsnitt, finner jag, att tullarna äro fullt verksamma, framför allt beträffande utländskt vete och råg. Däremot finner jag, att beträffande inländskt vete och råg är förhållandet icke alltid detsamma. Om jag exempelvis jämför genomsnittsnoteringarna i Danmark enligt grossererersocietetens årsberättelse med våra genomsnittsnoteringar, finner jag, att skillnaden var 1905 för utländsk råg mellan Danmark och Sverige 3 kronor 1 öre, och för svensk råg 2 kronor 3 öre. 1906 var skillnaden för utländsk råg 3 kronor 26 öre och för svensk 3 kronor 14 öre, 1907 för utländsk råg 3 kronor 42 öre och för svensk råg 1 krona 40 öre. 1908 för utländsk råg 5 kronor 2 öre och för svensk råg 2 kronor 86 öre. 1909 för utländsk råg 4 kronor 90 öre och för svensk råg 4 kronor 21 öre, högt över tullmurens överkant händelsevis. 1910 var skillnaden för utländsk råg 3 kronor 72 öre och för svensk råg 2 kronor 38 öre. I genomsnitt för åren 1905—1910 var alltså skillnaden för utländsk råg 3 kronor 88 öre och för svensk råg 2 kronor 66 öre.

Vi finna alltså, att skillnaden mellan 3 kronor 70 öre och 2 kronor 66 öre blir icke mindre än 1 krona 4 öre. Så mycket under tullmurens överkant ligger alltså det pris, som jordbrukaren här i genomsnitt erhållit för sin råg, medan åter den råg, som kommit utifrån, har stått 18 öre över tullmurens överkant. Detta vittnar om, att när kvarnägare och grosshandlare köpa råg av jordbrukarna, erhålla jordbrukarna icke mer än i genomsnitt ungefär $\frac{2}{3}$ av tullens belopp. Vem får resten? Jo, folket, säga de herrar, som försvara systemet. Jag tror inte, att folket får resten.

Ser jag på mjölnoteringarna, finner jag något annat. Jag hade tillfälle i mitt förra anförande att jämföra priserna mellan Ungern och England och mellan Tyskland och England. Man förebrädde mig senare under debatten, att jag icke hade svenska siffror, och nu skola herrarna få sitt lystmäte i dag av sådana.

I en kvarn på Sveriges västkust — jag nämner inga namn av viss anledning — stod det bästa vetemjålet den 1 mars i 26 kronor 50 öre, och i kvarnarna på ostkusten stod det i 26 kronor. Den 17 mars var priset 26 kronor 50 öre på västkusten och 25 kronor 75 öre på ostkusten; den 29 mars var det 26 kronor 25 öre på västkusten och 25 kronor 75 öre på ostkusten; den 5 april var det 26 kronor 25 öre på västkusten och likaledes 26 kronor 25 öre på ostkusten; den 12 april 26 kronor 75 öre på västkusten och fortfarande 26 kronor 25 öre på ostkusten. Den 19 april var läget oförändrat på båda platserna. Den 26 april var priset 27 kronor på västkusten och 26 kronor 50 öre på ostkusten och den 3 maj var det 27 kronor 50 öre på västkusten och 26 kronor 50 på ostkusten.

Nu fick jag från danska Brugsforeningen för en stund sedan ett telegram av följande lydelse:

»Rigsdagsmand Fabian Månsson, 2:det Kammer, Stockholm.

Noteringerne for husholdningshvedemel var fra 7/3 til 25/4 uforandret 19,25/19,75 per 100 kg. groftrugmel: 7/3—13,00/13,50, 14/3—13,00/13,50, 28/3—13,00/13,50, 4/4—13,00/13,25, 11/4—13,25/13,50, 25/4—13,50/13,75.

Brugsforeningen».

*Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.*
(Forts.)

Om jag ser på detta telegram, vad finner jag då? Jämför jag dessa danska priser med priserna vid de svenska kvarnarna, finner jag, att priset på vetemjöl, prima vara, i Sverige har legat 7 kronor å 7 kronor 75 öre över motsvarande danska pris. Tullen är blott 6 kronor 50 öre per deciton. *De svenska kvarnarna hava alltså lyft hela tullbeloppet och därtill legat lägst 50 öre och högst 1 krona 25 öre över tullmurens överkant.* Ser jag däremot på de danska tidningarnas noteringar, äro förhållandena en liten nyans annorlunda. Man kommer ned i en skillnad på ungefär 5 kronor per deciton. Jag vet inte, varför de kooperativa föreningarna i Danmark hålla lägre priser, men det veta måhända de, som äro specialister på mjöl, vilket jag icke är.

Däremot är det riktigt, att tullen icke helt utnyttjas, när det gäller groft sammanmalet rågmjöl. Jämför jag exempelvis Brugsforeningens uppgifter från Köpenhamn med Göteborgs Handelstidnings noteringar från kvarnarna i Halmstad och Göteborg, finner jag, att den 14 februari var noteringen i Göteborg 18 kronor 25 öre och i Köpenhamn 14 kronor 50 öre. Således är det 3 kronor 75 öre i tull, som kvarnarna lyftat. Men sedermera den 4 april var noteringen 18 kronor vid västkustens kvarnar och 13 kronor 25 öre i Köpenhamn. Skillnaden blev då ungefär 5 kronor mellan danska brugsforeningarnes i Köpenhamn pris och västkustens här. Den 11 april är skillnaden 4 kronor 75 öre; den 18 april jämnt 5 kronor och den 9 maj är skillnaden jämnt 4 kronor; då har den återigen minskats. Vi se sålunda, att kvarnarna, när det gäller det sammanmalna rågmjölet, i allmänhet ej lyfta hela tullbeloppet, och det är måhända därför — och däri skola nog de, som äro specialister på denna vara här i kam-maren, giva mig rätt — att Tyskland ligger över med sina utförsel-premier och pressar ned priserna. Tyskland pressar upp priserna i eget land till den grad och med sådana medel, att det, om icke direkt, så dock indirekt, övar välgörenhet mot oss, och, såsom jag visade i mitt anförande i onsdags, övar det ofta direkt välgörenhet mot de länder, som få mottaga vederbörande på det sättet nedpres-sade vara. Men om det är sant, att kvarnarna icke lyfta hela tullen på sammanmalet mjöl, är det dock tämligen nära i allmänhet, och därtill kommer, att på siktmjöl och gryn lyfta de tullen till ett belopp ganska högt över tullmurens överkant därtill.

Men nu kommer en annan historia, som kommer att ytterligare förskjuta förhållandet mellan fr.handelsländerna och de tullskyddade länderna. Varje handlande och grosshandlare här hemma erkänner, att om han säljer en vara, vars pris är ett visst på en viss enhet — låt

Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.
(Forts.)

oss säga 1 kg. och 1 krona — och han beräknar att få 10 % avance på varan, så blir det 10 öre per enhet, men om varan fördyras till att kosta 1 krona 50 öre pr kg. i stället för 1 krona, och han beräknar att, då stegringen gärna sker gradvis, fortfarande få 10 % avance, så blir avancen per enhet i det givna exemplet 15 öre mot förut 10 öre. Det uppkommer då i tullskyddade stater en förskjutning uppåt genom sådana mellanhänder av alla slag genom grosshandeln och minuthandeln, så att man får först skatta till staten och sedan till den enskilde och vidare skatt på skatt och skatt på skatt och skatt på skatt tre trappor upp över varandra, ty grosshandlaren och handlanden äro icke skatteinkrävare gratis, det kan man ju icke heller begära. Därför är jag säker på, att, om man gör en utredning och infordrar 100 eller 150 böcker från de danska brugsforeningarna och ser efter vad som betalas per kg. för vederbörande vara under en lång följd av år och så infordrar från föreningar, handlande och kunder här i landet 150 böcker och ser efter, hur vederbörande vara betalas här i landet, man skall finna, att tullbeloppet blir fullt utnyttjat och att en god skatteinkrävareprovision blir lagd ovanpå.

Med hänsyn även därtill är det, som jag gjort ett försök i min reservation att få fram några siffror rörande vad denna brödsäds skatt kostar Sveriges folk. Jag har därvid gått till väga så, som jag skildrat i de punkter, som föregå beräkningarna. Man har invänt, att 260 kg. brödsäd per huvud är en orimlighet, och jag medger, att om jag tar exempelvis ett hem med 5, 6 eller 3, 4, 5 små barn, som äro mycket små och icke kommit till full ätkraft, så att säga, så kunna dessa barn icke konsumera 260 kg. brödsäd per huvud. Men när man beräknar, att det däri ingår gryn och siktmjöl o. s. v., så blir det en avsevärd avbränning vid sädens förmalning. Jag antar, att det ej blir mer än 66 å 67 procents utbyte, om man också kan på en del kvarnar, risgrynskvarnar, få över 70 procent o. s. v., men i allmänhet blir det för siktmjöl och gryn en ganska stor avbränning, så att de 260 kg. brödsäd smälta ihop avsevärt. Men jag har dock ansett mig kunna använda dessa siffror och beräkna 260 kg. brödsäd per huvud och år och beräkna tungan därefter med hänsyn till de bördor majs-tullen förorsakade vederbörande år, ävenså havregryntullen. Vi ha i vårt land en karg jord vad frukter och grönsaker beträffar, fast därtill må räknas, att vi äta mera kött, än man gör i Würtemberg. Dessa siffror äro hämtade från Marquards i Stuttgart beräkningar rörande konungariket Würtembergs brödsäds skattebördor. Han har anlagt denna måttstock. Jag har tagit Marquards siffror, som visserligen äro något omdebatterade, men jag har icke hört någon säga, att de äro missvisande. Jag må fråga: har någon av herrarne varit i Würtemberg och sett, hur man lever därnere? Där får man en tallrik Nudelsuppe av ett slags makaroni, som äro hårfina, med talg och flott i vattnet; det är soppan. Så är det ett fat med kålblad, blandade med olja och salt. Det häver man i sig, och det är den huvudsakliga måltiden vid de flesta tillfällen. Bröd konsumerar man där i landet i mindre grad än här, det är jag övertygad om. Jag för min del finner siffrorna från Würtemberg högt tilltagna för det landets vidkommande,

men för Sveriges vidkommande är jag säker om, att de icke äro för höga.

Jag har vidare tagit kornet med bland brödsäden, ehuru kornet icke numera kan anses såsom brödsäd, sedan havregryn och havremjöl utträngt det i matlagningskonsten; och till bröd användes det icke. Men när jag tagit svinen med i beräkningarna rörande vad bönderna behöva av brödsäd, då har jag beräknat utom havremjöl, som de giva grisarne i allmänhet, rågmjöl, som en del köper och ger dem, och kornmjöl, som alla ge dem vissa tider. Därtill kommer vid kreatursutfodringen det kli, som blir över, då den brödsäd förädlas, som kommer på människornas del. Jag har beräknat åtgången till 1 deciton per år och gris, och det är icke för mycket, när man vet, hur mycket en gris äter under åtta, nio månader. Vidare har jag tagit med brödsäd för hästarna. Däremot kan det med större fog göras anmärkning mot min beräkning av 50 kg. brödsäd per år och häst, men vi veta, att furageringsförhållandena äro olika i vårt land från Norrbotten till Sydsåne. Det är så varierande furageringsförhållanden, att det kan svårligen sägas, att det eller det är det riktiga, men däremot är det säkerligen riktigt, att, när man har hästar och kornmjöl ököpandes, man ger dem en smula kornmjöl eller någon gång rågmjöl, ehuru de icke fara väl av det, men när man själv har kornmjöl, ger man hästarna det i hackelse. Det tror jag alla skola giva mig rätt i, att man oftast ger vad man har för att slippa att köpa.

En annan anmärkning har jag hört framställas mot dessa tabeller, och det är mot mitt påstående, att »genom spannmåls- och mjöltullarne förlora årligen de av valkretsens icke jordbrukande invånare, som köpa spannmål, mjöl, gryn eller bröd», så eller så stora belopp i de olika valkretsarne, och jag anger för varje valkrets »summa förlust för valkretsen». Man resonerar som så: detta kan icke vara förlust för valkretsen, det har dock för några godsägare och storbönder varit inkomst — låt vara på de smås och fattigas bekostnad. Det är icke förlust, säger man, utan det stannar valkretsen till godo. Nej, säger jag, jag anser, att det är förlust, ty de, som ha förlorat, de ha förlorat. Och därtill kommer, att det uppstår en förlust av andlig och moralisk art, att det skapar ett hat klasserna emellan, råhet å ena sidan och ovilja å den andra, så att det utom den materiella förlusten uppstår avsevärda medborgerliga och andliga förluster genom systemet. Jag kommer väl antagligen senare i tillfälle att ytterligare tala om detta.

Jag tror mig nu ha visat, att mjöltullen när man jämför det grova mjöl, som är under tullmurens överkant, med det fina mjölet och grynen, som äro över densamma, *i genomsnitt utnyttjas*, och då torde dessa siffror vara riktiga. Men så komma vi till dem, som köpa sitt bröd i städerna och i industrisambällena på många orter. Jag medger, att det är en svaghet för hemmen, att de köpa bröd. Man borde naturligtvis i varje något så när väl ordnat hem tillverka allt bröd, grovt och fint, som man använder. Men man vet ju, att våra sambällen i allmänhet icke använda så stora summor för barnens ekonomiska uppfostran, vare sig den hushållsekonomiska

*Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.
(Forts.)*

Ang. ändring i gällande tullsatsen å spannmål. för flickorna eller den nationalekonomiska för gossarne, ty hade så varit förhållandet, så hade vi inte haft spannmålstullar nu.

(Forts.)

Jag har här en skånsk limpa, köpt i dag på torget här. Den väger 2,900 gram och kostar en krona, men jag medger, att den kanske icke får anses som ett fullt ojävigt vittne, därför att man måste beräkna en viss mellanhandsavgift, som jag kanske kan säga uppgår till 20 öre, lagd på priset, vilket jag anser vara tillräckligt. Den vägde, som jag nämnde, 2,900 gram och kostade en krona, vilket blir $34\frac{1}{2}$ öre per kilo. Här har jag från hovbagaren Marstrand i Köpenhamn en limpa, som väger 4,000 gram och kostade, när den var färsk, 61 öre. Den här en krona — den här 61 öre! Hejrarne förstå, att det blir $15\frac{1}{4}$ öre per kilo. Den ena kostar $34\frac{1}{2}$ öre per kilo, den andra $15\frac{1}{4}$ öre per kilo. Vad göres oss mera vittne behov rörande sättet, varpå tullen utnyttjas? Jag har här vidare en limpa från Gävle. Det är ett 35-öresbröd, som väger 940 gram, och jag medger, att det uppe i Gävle anses för ett lyxbröd. Det kostar 37 öre per kilo. Jag har vidare här 2 bröd från Danmark, vilkas vikt man på ett kontor i Danmark bevittnat. Det här är från fabriken Ceres i Köpenhamn, väger 2 kilo 20 gram och kostar 33 öre. Det här är en Stockholms-limpa, köpt i dag, den väger 800 gram och kostar 25 öre. Det är ju en ganska avsevärd skillnad. Nu är detta ett s. k. pomeransbröd: d. v. s. de ha bestänkt det med vatten, som de haft apelsinskal i, och därför har det blivit något dyrare. Det här brödet är från arbetarnas bageri i Köpenhamn, det väger 2 kilo och 20 gram och kostar 32 öre.

Det här är ju visserligen icke fullkomligt ojäviga bevis. Man kan göra invändningar mot allt, och när jag häromdagen hörde, att man hade fräckheten — förlåt uttrycket — att påstå, att man kunde riva sönder barkgarvat läder, när man är så oblyg, då tror jag, att man kan vänta åtskilligt i den vägen här i dag. Men jag skall i varje fall icke uppehålla mig länge vid denna fråga, jag skall endast yttra något om dess moraliska verkningar.

Klart är, att, när ett sådant system som det, jag skildrade i onsdags och i kortfattade ordalag här i dag redogjort för, är rådande, det måste uppstå förvillande begrepp om vad som är nyttigt och icke nyttigt för samhället. En del säger, att ett sådant understöd åt de rika är nyttigt, att det är nyttigt, att de stora, breda lagren giva ut dessa stora skattesummor och att samhället går under, om de förmögne skola bära sina bördor själva som de fattiga. Vidare är att märka, att där det politiska livet och samhällslivet i allmänhet medför sådana förhållanden, att den fattige arbetaren, den fattige bonden tvingas att betala skatt till förmån för den förmögne storbonden och godsägaren, där måste å ena sidan uppstå en stor otillfredsställelse med förhållandena och å andra sidan ganska ofta göras rätt illojala försök att kväva varje yttring av medborgaranda, att bryta varje nacke, som reser sig bland folket för att yrka på rättvisa individerna och klasserna emellan. I ett sådant land blir andan förgiftad, politiken förgiftad och slitningar och rubbningar uppstå, där det borde vara samarbete och samhällsfrid.

Herr talman, jag yrkar bifall till den av mig och mina med-motionärer väckta motionen.

*Ang. ändring
i gällande
tullsatser å
spannmål.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Forssell, Berglund* och *Berg* i Munkfors.

Vidare anförde

Herr Röing: Herr talman! Det är ingen översvallande kärlek till protektionismen, som föranlett mig att i bevillningsutskottet rösta för utskottets hemställan, det vill säga att avstyrka herr Fabian Månssons motion. Jag hyser i dag som för 30 år sedan samma frihandelsvänliga åsikter, och då förstår min ärade vän Fabian Månsson, att jag icke har någon som helst anledning att söka bemöta vare sig de frihandelsvänliga uttalanden, som han gjorde nyss i sitt anförande, eller vad som förekommer i motiveringen till hans reservation mot utskottets betänkande, en reservation, som innehåller vad han anspråkslöst kallar några små tabeller, vilka dock, som herrarne funnit, upptaga icke mindre än 45 sidor i reservationen. Jag skall icke heller bemöta hans försök till beräkning av mjöltullsbördan, ett försök, som jag icke skall söka värdesätta, men som dock visar den entusiasm för denna frågas lösning, som herr Månsson såväl i dag som vid så många föregående tillfällen visat.

Jag har föranletts att biträda utskottets hemställan på följande tvenne skäl. Jag anser liksom utskottet, att när man en gång skall göra avsevärda rubbningar i spannmålstullarne, så får man göra detta i samband med en rätt grundlig revision i frihandelsvänlig riktning av de nu gällande industritullarne, och herr Månsson har uttalat i sin reservation, att han egentligen hyser samma åsikt. Han yttrar på sid. 5: »Undertecknad har alltid förfäktat den meningen, att avskrivningarna av jordbrukstullarne och industritullarne böra gå hand i hand». Men detta hindrar honom i alla fall icke att i dag framkomma med yrkande i annan riktning.

Detta är det ena skälet, och det andra huvudskälet, varför jag nu yrkar avslag på herr Månssons motion, är, att jag anser, att denna fråga kommit i ett helt annat läge, sedan denna kammare i onsdags åtta dagar med en mycket stor majoritet uttalat sig för, att Kungl. Maj:t borde i samband med den påbörjade utredningen rörande dyrtiden ävenledes verkställa en objektiv och ingående utredning rörande tullsystemets verkningar. Visserligen biträdde icke Första kammaren detta Andra kammarens beslut, men jag är övertygad om, att jag icke misstager mig, när jag antager, att Kungl. Maj:t kommer att i samband med den påbörjade utredningen om dyrtiden snarast möjligt igångsätta en utredning om tullsystemets verkningar, och då torde det icke vara lämpligt att föregripa denna utredning, utan vänta, till dess den blir slutförd, med att eventuellt vidtaga några sänkningar i tullsatserna å t. ex. råg och rågmjöl samt vete och vetemjöl.

Det är av dessa anledningar, jag biträtt utskottets hemställan och det är på dessa skäl jag även ber att få yrka bifall till densamma.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, uppsköts den vidare behandlingen av förevarande utlåtande samt handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
